

KRES.

Leposloven in znanstven list.

Leto III.

V Celovec, 1. aprila 1883.

Štev. 4.

Luteranci.

Historičen roman. Spisal Anton Koder.

(Dalje.)

Osmo poglavje.

Kako, bogove naše zasmehuje?

Ne! Bes ga vzemi! Naj takoj umolkne!

Tugomer.

Povedali smo že, da je bil tudi Cerkljanski župnik Krištof Švab izmed tistih duhovnikov na Kranjskem, ki so bili bolj z dušo kot s telesom udani luteranstvu; - poslednje pa zaradi tega, ker so se bali, živeti na deželi, za svoje grešno truplo, ki je bilo v nevarnosti pred razjarjenimi kmeti. Podpirali in razširjevali so zaradi tega skrivaje krivoverske ideje in najemali sem ter tja luteranske pridigarje v svoje fare.

Da je bil župnik Krištof Švab eden izmed večjih in spoštovanih renegatskih duhovnikov, dokazuje najbolje to, da so ga izvolili luteranski deželni stanovi za censorja in korektorja slovenskim spisom Primuža Truberja. Ker je bila že tedaj Cerkljanska župnija precej velika in v sredini med Kranjem in Kamnikom ležeča, je naravno, da je imel Krištof Švab pogosto priložnost občevati in posredovati med luteranci poslednjih mest.

Pri njem so se oglašali tudi Knafljevi prijatelji, ko je izginol poslednji iz Kranja, in ondi je zvedela Kamniška pridigarica, Katarina Stobe, o svojem nezvestem ljubimci in poslala potem tja Gorička na prežo.

Baš isti čas je prišlo važno pisanje od prognanega Truberja z Nemškega s podukom, kako naj se po kmetih organizujejo luteranski odbori in kako naj skrbé po razširjevanji omike za nove ideje. Da bi se poslednje s toliko večjim uspehom izvrševalo, spisal je Primuž Truber svoj abecednik, ki ga imenuje: „Ane bukvice iz tih se ti mladi in preprosti Slovenci mogo lehkú v kratkim času brati naučiti“. Mnogo iztisov tega

prvega abecednika v slovenskem jeziku poslal je tudi gorenjskim luterancem ter zagotavljal in obljuboval še drugih slovenskih knjig.

Zaradi poslednjih poročil, osobito pa zaradi mnogih govoric in sumničenj, da je preklical Knafelj svoje novoverske ideje in opustil daljno delovanje, sklical je Cerkljanski župnik imenitnejše zastopnike luteranstva na Gorenjskem k zboru v Cerkljah, Knaflja pa celó s pristavkom, da se ondi opraviči ali pa dokaže, koliko je resnice o pritožbah zaradi njegove mlačnosti.

Zbrali so se torej isti večer v Cerkljah Gašpar Rokavec, Juri Gogala, Luka Avnič, Florijan Leskovic, Katarina Stobe, Matija Goriček in še nekaj manj važnih oseb.

Mirno in resno je bilo ondi zborovanje v začetku in vrtilo se je le o bolj navadnih stvareh; kajti pričakovali so Knaflja, ker je trdil Goriček, da pride k zboru. Ker pa je hitela ura za uro in je minolo že pol noči, a o Knafli ni bilo ni duha ni sluha, vznemirjalo se je vedno bolj društvo. Edini Goriček, vedno vesel, zbadljiv in šaljiv, zabavljal je svojim tovarišem in zbijal sem ter tja svoje surove dovpite in šale.

„Glej šenta,“ dejal je svojemu sosedu, nekako otožnemu kovaču Gogali, znanemu najboljšemu prijatelju Knafjevemu; „lepo te je v smolo posadil tvoj dragi, na kterej sediš lahko tako dolgo in čakaš, dokler te biriči z menój vred med nebo in zemljo ne povzdignejo; ti že veš, kaj se pravi to. Potém pa pride Knafelj kakor judovski stotnik na Golgati gledat, ali zletite res najini duši črni kakor tvoj meh raz vislic.“

Ko se smejejo ostali temu govoru, zmračí še Gogala bolj svoj obraz, a Goriček ga hoče utolažiti menéc:

„Kdo vé, ali ni Knafelj že med nami. Morda ondi pri Stobejki sedi in ima mačje kosti in Kolomonov cvet v žepu, da ga nihče ne vidi; on pa vse vé in čuje vse in potém proda in izda vse Kramarju, istemu lišaju sodnijskemu po tri in trideset srebernikov enega. Bašte, dobro kupéjjo lahko napravi, če hoče.“

„Molči, smrt ti konjska, in ljudij črez zobe ne vlačí! Tudi ti še nisi nocój zadnjič v skledo zajemal, da nam Grintovčev cvet pod noge mečeš, lakota, in hočeš, da bi se sprli in stekli vsi,“ zareži se zdajci orjaški Gogala in raztegne roki, kakor da bi si hotel rokava zavihati.

Poslednje opazi Goriček in tudi razume; zaradi tega skuša nekaj svoje poprejšnje nagajivosti popraviti, rekóč:

„Kdo pravi, da jaz ljudi obiram, kakor škof race in piščeta ob petkih in svetkih. Če pa kakovemu lenemu in pozabljivemu piščaneu eno ali dve peresi izpulim in vam z njim tukaj pišem in rišem, kako naš voz raz klanca v prepad drči, s tem le Lutra Martina hvalim in našo sveto stvar na boljši tir spravljam.“

Tako je modroval Goriček in ni hotel razumeti, zakaj ga njegov tovariš na desni s čevljem pod mizo v koleno drega in v stegno ščiplje.

„Leskovic,“ pravi nató, ko ga ujezi to skrivno nadlegovanje, „véš, kje je Davovec, te vprašam jaz!“

Tam gori, razumeš me, bil sem jaz nocój. In ko sem v resji za smrekovim gozdom na trebuhu ležal, stisnole so se mi nehotoma oči in zaspanec me je premagal. In ko sem zadremal ondi, pritekel je bel planinski zajec k meni in zašepetal mi na uho: „Varuj se Goriček! Nocój, ko bodeš pri Cerkljanskem župniku večerjal in iz vrča vino pil, izdajal bode nekdo tebe in tvoje učence. In ko vas bode prodal vse skupaj za slab kup mladoletne zaljubljene plavolaske, pridružil se vam bode in pil bode z vami iz enega vrča in jedel iz ene sklede. Ti ga bodeš spoznal edini Goriček. Podaj mu, da ga vidijo vsi, požirek vina in reci mu: Prijatelj, tvoja ura še ni prišla!“

Spogledali so se tovariši, ko je razkladal Goriček šaléc se svoje sanje in smejali so se, akoravno je bil nekako posiljen ta smeh. Katarina Stobe, ki je do sedaj ves čas molčé v kotu slonela in opazovala poteze na svojih dlaneh, kakor da bi hotela prorokovati iz njih, dejala je resno: „Goriček, ti si nocój nas vseh dobro voljo v najem vzel; a dokazal še nisi, da si zanesljiv poročevalec. Omenjena ura je prišla, a tvoje obljube se niso izpolnile.“

„Copernice naj me odnesó v oblake in krokarji naj me oključajo, če sem se toliko zlagal, kolikor imam za nohtom črnega, mati Stobe. Če pa oni ne govoré resnice, ki o njej pridigujejo, in se majó kakor klepetec ob vetru na jablani, zakaj ná-me goreče oglje mečete? Ko bi znal jaz gosje pero sukati, napisal bi pismo doli v Ljubljano deželnim stanovom, naj nam novih pomočnikov priskrbé, ker so se stari v ljubezni, a ne do Lutra, temveč do zapeljivosti ženstva, jeli topiti kakor led, ko potegne jug.“

S strupenim pogledom kaznovala je Katarina Stobe te besede in tudi Kristof Švab se je nekako bližje k svoji sosedki pomaknol, kakor da bi hotel pokazati, da ni sicer prijatelj coelibatu, pa da mu zaradi tega vendar nihče oporekati ne more bojazljivosti in lenobe v verskih stvareh. Med tem pa, ko si je Goriček novih važnih argumentov za svoj zagovor nabiral, odpró se nenadoma duri, in Jarnej Knafelj stopi v sobo. Akoravno so zbrani tovariši prej obirali svojega voditelja in mojstra, pretresel je vendar vse zapored njegov prihod tako močno, da so vstali kakor na povelje in ga pozdravili z globokimi pokloni.

Lep je bil Knafelj, ko je stopil ponosno kakor plemenitaš med svoje tovariše. Resen, zamišljen, a miren liki vojskovodja in kakor da bi se ne bilo ničesar zgodilo od zadnjega zbora v Kranji, razjasnjeval je Knafelj verske zadeve in govoril o hudih časih, kateri preté njim vsem

po crkveni in svetnej gosposki. Opominjeval je potém k vztrajnosti in neomahljivosti, ki vodi h gotovej zmagi.

Molčali so vsi in strmeli, takovo moč je imel Knafelj do svojih tovarišev. Nihče si ni upal vprašati svojega mojstra: Kje si bil, kje si hodil toliko časa, in mu reči: Opraviči se, zagovarjaj svojo lastno mlačnost! Celó Goriček, ki je prej vedno jezik brusil in zbadał na desno in levo ter se široko ustil, otrpnol je zdajci kakor božji volek, če ga na dlan položiš, in najrajši bi jo bil popihal skozi zaprte duri v nočni zrak. Pekla in skelela ga je namreč vest, da ni bil mož-beseda. Prelomil je Knaflju dano obljubo zaradi iste plavolaske, in poslednji ga je celó lahko čul, kako ga je on obiral in smešil v družbi in svoj grenki žolč izlival na njegovo ime.

Pozno je že bilo, ko je hotel Knafelj zapustiti zbor menéč, da mora še pred dnevom biti v gradu, a nenadoma vstane do sedaj molčeča Stobe ter mu zakliče: „Stoj!“ S krepkim glasom pripoveduje potém zgodovino luteranske podružnice v Podgorji in omenja, kako je zapuščena in brez voditelja, in da mora ona, slaba ženska, opravljati službo in skrbeti za vse. A prosila je že toliko potov nekoga, ki je bil ponosen nekđaj svoje pomočnice in prijateljice, naj pride vsaj krstit v Podgorje otroke in poročat ženine in neveste, ali zastonj. „On, ki naj bi bil zvezda, v katero bi se ozirali mi njegovi prijatelji, postal je malik svojega lastnega srca, ki pelje nas vse v pogubo.“

Strmeli in pogledovali so se zbrani tovariši pri teh besedah pogumne ženske. Dobro so vedeli, kam letijo te strupene puščice. Knafelj pa je zbledel, a rekel črez nekoliko mirno:

„Jaz umem, zakaj ste me vabili sém nocój in da pričakujete opravičevanja od mene, ker sem molčal nekaj tednov. Jezili se bodete in me preklinjali, če vam rečem, da ste se motili in goljufali v svojih nazorih. Čemu z glavo v zid prodirati in v zanjke mušice loviti? Mirujmo, dokler se zbira oglje vse dežele proti nam, in zbirajmo na tihem vse svoje moči, da udarimo, ko se razpodé sedanje megle, s toliko večjo odločnostjo zopet na dan. Poročil sem ta svoj sklep vrhovnemu mojstru v prognanstvo in ga prosil posebno, naj zapové, da se ne vmešujejo javno v naš posel ljudje, ki niso poklicani zá-nj in ki le škodujejo našej stvari s svojo nepremišljenostjo. „Mulier taceat in ecclesia,“ pravi že sveti Pavel, to naj velja tudi pri nas.

Zaradi tega izrečem tu javno, da sklene nocojšnji zbor, da smejo le pravi duhovniki opravljati javno službo božjo. A kar se tiče moje lastne osebe, protestujem odločno, da se postavlja ona pod kontrolo neomikanega postopača.“

Tiho je bilo nekaj trenutkov po teh besedah s posebnim naglasom govorjenih, da bi se bila čula miš, ko bi si upala iz svojega skrivališča

v luteransko sobo. Le Katarina Stobe je trepetala na vsem životu, in njena roka je segla skrivaje na mizo, kjer je ležal oster, dolg nož. Polagoma ga je spravila pod svojo obleko, in ko je stresla še nekekrati svoje črne lase in zadrževala sapo, ki je silila kakor zaprta reka na dan, planola je nenadoma izza omizja s povzdignenim nožem — na Knaflja in strašen boj se je vnel. Ko je pa zapazil Goriček, kako maščuje njegova pogumna prijateljica svoje razžaljenje, ohrabri se tudi on, priskoči na pomoč in kriči:

„Čakaj ti pasjedlakec, jaz ti bom dal vetra, da ti bo po črevih piskalo, in zaznamoval ti bom na čelo neomikanega postopača, ti griva zaljubljena!“ In v tem trenutku imela sta Stobe in Goriček Knaflja na tleh in sta ga obdelavala z vso silo ne gledé, ali pada po nosu ali po boku. Ubila bi ga bila v nepopisljivej jezi, ko bi ne bil priskočil orjaški Gogala in zgrabil suhega Gorička za hlačni rob in ga dvignol od tal kakor mlado mačko, da je molil vse štiri od sebe in brcal in suval na vse svetovne strani. Težje pa je ukrotil razjarjeno žensko. Zapletle so se namreč njene roke v dolge črne Knafljeve kodre in jih niso hotele izpustiti brez celih šopov med prsti za plačilo in maščevanje. Stoprav po dolgem trudu oprostil je Gogala svojega prijatelja iz rok razžaljenih tovarišev ter mu pomagal na prosto.

Tako se je izpremenil luteranski zbor v Cerkljah nenadno v žalosten boj in prepir ter je imel važne nasledke za razširjevanje krivoverskih idej na Gorenjskem. Jasno je bilo namreč iz Knafljevega govora vsem, da se je on čudno izpremenil, in akoravno mu do sedaj ne morejo oponašati renegatstva, izgubil je vendar mnogo zanesljivosti. Sklenolo se je torej opazovati natanko vse njegovo delovanje, in zato so izvolili njegovega prijatelja Rokavca. Nekteri so celó trdili, da bi bilo najboljše, ako bi se popolno Knaflja iznebili, in drugi so zopet obljubovali, da hočejo skrbeti, da se zgodi to skrivaje in brez vsega hrupa.

Deveto poglavje.

Čuden človek to, če me ne vara razum,
Izdati me hoče in zapustiti.

Sofoklej.

Bilo je nekaj dnij po tej dogodbi. Sodnik Kamniškega mesta Gregor Kramar bil je neko jutro jeznorit in slabe volje, da še nikdar ne tako. Vso noč je namreč vodil on sam cesarsko patrolo po Podgorji in notri tam v Tunjicah je bil in zalezoval pridigarico Stobejko ter jo skušal v pesti dobiti; a hodil je zastonj in se potil.

Baš danes je hotel pisati ljubljanskemu škofu Urbanu veselo novico, da je njegova pridiga v Kranji in pa ostrost posvetnih oblastnij

popolnoma iztrebila luterance in prepodila jih gori na Nemško, ko mu prileti na vse zgodaj neki kmetič oznanjat o velikem krivoverskem zboru v Cerkljah, pri katerem so bili tudi Knafelj in Stobe in Rokavec in kdo zna, koliko še drugih malharjev. Tej novici je še poročevalec skrivaje pristavil, da je bajè tudi Cerkljanski župnik Krištof Švab ves luterš, ker so baš pri njem zborovali luteranci in še tisto zanikerno Stobejko so povabili tja.

Poslednje je udarilo kakor palica po glavi vestnega katoličana in najhujšega birokrata Kramarja, saj je gospod Švab njegov osebni prijatelj. Kaj hoče torej poročati v Ljubljano? Kakor črez noč presekan in uničen je njegov lep črtež in pohvala, ktere je pričakoval od višjega škofa. Jezil se je torej Kramar, suh, visokorasten uradnik, ter dirjal po sobi, preklinjajóč vse krivoverce, in z obrito glavo je majal, da se mu je tresla siva lasulja na njej, kakor da bi veter po prosu pihal. Napósled pokliče iz sosedne sobe svojega pisarja in ga vpraša:

„Koliko ukazov sem naročil za lov na luterance?“

„Deset, milostljivi sodnik,“ odgovori boječe in ponižno pisar.

„Koliko sem dal razpisati cesarskih daril za Knafljevo glavo in koliko za njegove tovariše?“

„Za Knaflja štiri sto srebernjakov, za Rokavea in Avniča tri sto in petdeset, za Stobejko tudi toliko, za ostale po tri sto brez izjeme.“

„Vzemi pero in napiši dvajset ukazov in razpošlji jih v vse fare in vasi ter pristavi, da plačam jaz iz svojega žepa povrh še sto srebernjakov za živega ali mrtvega Knaflja in baš toliko za isto copernico Stobejko!“

Zgodilo se je tako, kakor je velel mestni sodnik. Še isto popoldne so hiteli biriči z novimi ukazi na vse kraje, in kmalu se je govorilo po vsem Kamniku in v okolici o teh lepih nagradah za krivoverske glave.

Baš drugi dan se je vračal Goriček po stranskih potih črez Šentjursko goro in Stranje iz Cerkelj v Kamnik. Čul je že med potem, da je zvedela gosposka o Cerkljanskem zboru in da nastavlja mreže njegovim obiskovalcem. Priklatil se je torej skrivaje proti noči v Stranje, in ker je skušal zvedeti, koliko je resnice o tej novici, pomaknol je svoje širokokrajno pokrivalo globoko na oči in je stopil v Goltesovo krèmo pit kupico žganja.

K sreči je bila krèma prazna. Samo v zgornjem konci sobe imel je na klopi razstavljeno črevljarsko orodje majhen, suh črevljar, ki je staremu vozniku Goltesu kvedraste črevlje krpal. Prestrašil se je nekoliko Goriček tega moža; kajti spoznal ga je. Bil je Juri Kriškar iz Grabna, hudoben in jezav mož, ki po hišah nove črevlje dela in stare krpa, a pri tem ljudi obira, luterance in katoličane vse povprek, kakor družba nanese, tako da nihče prav za prav ne vé, ktero vero ima on sam, ali vražjo ali nobene. Povrh se je še spomnil Goriček, da je

Kriškarju celó nekaj grošev na dolgu, ker mu je že pred enim letom čevlje popravil in ga več potov terjal, a on je le odlagal in obljuboval.

Verjetno je torej, da Goričkovo stališče ni bilo prijetno. A vendar ni hotel kazati, da se boji suhega čevljarčka; za mizo je sedel in glavo tako obračal, da je oljnata svetilnica le njegovo pokrivalo obsevala, lica pa ne.

Kriškar, bistra, premetena glava, opazil je takoj, da se mu nekako pivec skriva ter mu niti pijače ne ponudi, kakor se spodobi pri krščanskih ljudeh. Zaradi tega si misli: Čakaj me, kocina ti plesniva, pogledati ti hočem v obraz, in ti sam mi ga postaviš pod nos, če le sam Kurent nisi. Zatorej zatoči čevljarček, ko šiva in vbada raztrgano kvedrino, nenadoma skriva je šilo pod klop, kjer Goriček sedi in pravi: „Sosed pivski, nategni svojo roko in skrivi za božji dar svoje hrbtišče in poberi mi šilo pod klopjo! Vidiš, ta kvedrina razcapana mi kar med koleni razpade, če jo zdaj, ko sem ravno zaplato ná-njo pribil, pasti pustim.“

Kaj je hotel Goriček nasproti takovej prošnji? Da bi mu ne bilo potreba govoriti in se s svojim glasom tovarišu ovajati, upognol se je pod klop za šilom in sicer tako nesrečno, da je zadel z glavo ob mizo in mu je odpadlo pokrivalo, ter je ves svoj obraz tovarišu čevljarčku odkril.

„O ti konjski lišaj, o ti prelubi Goriček, kaj smo mi tu mi? Pa tako prevzetni in ošabni kakor vrabec v polnem prosu! Lejtes, lejtes, šenta! Še pozdrava nimaš, ti šmarni romar, za svojega znanca smolca, ki ti je vendar že sem ter tja čevlje zakrpal, kedar sta ti palec in šantava peta na beli dan pogledovala.“

Tako je vzkliknol videzno nevoljen čevljar ter svojega tovariša objedal in obiral, ko ga je spoznal, vidéč ga razoglavega pobirati šilo.

„Molči za pet Kriščevih ran, Kriškar, lepo te prosim,“ šepne potém bled in prestrašen Goriček in s šilom vred tudi svojo polno kupico žganja tovarišu podá.

„Ta pa ta, greje kakor peklenščekovo olje in grenek je kakor sama čmerika,“ odgovarja čevljarček, ko sprazni kupo in svoj suh in ščetinast obraz tako silovito kremži in razteguje, da je Gorička skoro strah.

„To ti povém prijatelj,“ nadaljuje čevljar, „ko bi te proklete luterance, ki nam vero pačijo in se za mejami ženijo kakor zajci, pomočil v sod takovega žganja in še povrh nekaj šentjanževih rož in jerebike primešal, belila bi se jim koža, da bi lahko biče pletli iz nje in vse hudiče celó iz pekla z njimi pregnali, kar bi bilo za nas grešne katoličane precejšnje vrednosti.“

Jezile so te nagajive besede Gorička, da je svoj jezik skriva je grizel in pristavil potém: „Kriškar, rečem ti, drži jezik za zobmi; poznaš

me, jaz nisem hudoben človek. Pil bodeš kakor mavrica, če ubogaš, ako ne —“

Razsrdil je poslednji stavek jeznoritega črevljarčka, posebno ker je že dolgo časa Gorička zaradi istega dolga na piki imel. Da bi se ga on bal — tega ne.

„Robida ti oglojena luterska, kdo pravi, naj molčim, in pa tebi? Veš, če hoče Kriškar, še nocój visiš kakor strašilo na zelniku ondi na jablanovej krozulji; pa noče, in vesel bodi zaradi tega. Če te pa to žganje peče in ti ga je žal, vrnem ti ga trikrat toliko, samo tiste dolžne groše mi plačaj, sraka ti lačna!“

Te srdite besede vzmó Goričku zadnji pogum, s katerim je hotel oplasiti prej nagajivega tovariša. K črevljarčku se torej pomakne in pravi proseče:

„Ne jezi se kakor gad, saj ti nikdo na rep ne stopa. Rajši svoje strupene zobe nazaj potegni in ne izdajaj me, prijatelj; saj se še oba lahko kdaj v življenji iz ene sklede najeva. Nihče ne vé, kdo ga more še po hrbtu popraskati, ko mu lastna roka odreče.“

Goričkova pohlevnost je nekoliko utolažila jeznega črevljarja, a njegov prirojeni hudobni dovtip je stoprav vzbudila in mu dala dušek.

„Po črevih nam bode piskalo zdaj nam vsem luterancem, kakor po mehu,“ pravi zopet hudobno Kriškar in vpraša kakor navlašč potém: „Saj si slišal Goriček, kakove ukaze je sodnik Kramar v dežel poslal?“

„Kaj bom slišal, nič slišal jaz, kaj meni mari luteranci?“ zagovarja se Goriček, hotéč zakriti svojo zadrego.

„Torej si tudi ti izmed istih, ki so v Cerkljah zborovali in neki sklenoli Knaflja za luteranskega škofa izvoliti, mene pa naprositi, naj mu takove črevlje naredim, da bode v njih kakor Torklja gore preskakoval, kedar mu bode Kramar s svojimi biriči za petami,“ norčuje se črevljarček.

„Brez šale prijatelj, ti me poznaš po obrazu kakor ježa po ščetinah, da sem pravi krščanski človek in da sovražim Knaflja kakor sedem naglavnih grehov. Govori torej, če veš kaj o Kramarji in o tistem zboru ali kali!“

„Kaj si mar v duplu spal gori v Črnem grabnu kakor polh, da ne véš, kar ves okraj vé in o istih pet sto srebrnjakih govori, ktere je Kramar na Knafljevo glavo razpisal? Prokleta mastni bi bili ti novei, če tudi Judeževi, nič ne dé, in prilegli bi se želodcu kakor lovskemu psu klobasa, ko bi vedel človek, kje tiči tista krivoverska korenina, ki toliko vina obeta.“

Z nekakim posebnim naglasom izgovoril je Kriškar te besede in raztegoval je svoja zijava usta na smeh, kakor da bi ne verjel prav tej sodnikovej obljubi. Opazoval pa je svojega tovariša, kajti dobro je vedel,

da če je le komu, znano je Goričku Knafljevo skrivališče in pa novica o Cerkljanskem zboru.

Goriček se je s prva skoro prestrašil črevljarkovega poročila in odgovoril je nekaj, kar ni bilo niti „bev“ ni „mev“, potem pa dejal:

„Pet sto srebernjakov, praviš Kriškar, obljubuje Kramar?“

„Ti si učen kakor gospoda sama; le v Kamnik pojdi in beri; na vseh oglih je napisano s črnim na belem, da je tako. Povem ti, kakor bi se za ušesom popraskal, tako lahko zaslužiš toliko denarja, da ob belem dnevu tri leta brez dela na trebuhu ležiš, če hočeš.“

„Ali bi ga ti izdal Kriškar, ko bi bil luteranec in Knafljev prijatelj?“

„Zakaj pa ne? Ko bi le vedel zá-nj! Veš, v nebesih je za enega luteranca toliko plačila, kakor za devet in devetdeset takih navadnih grešnikov, kakor smo mi. Veš, če je tudi obešen potem ali kar si bodi, s toliko denarjem lahko nekaj dobrega zá-nj storiš, in še hvaležen ti bo potem onkraj, da si ga izdal in izveličal.“

Utihnol je nató Goriček in videlo se mu je na obrazu, da bojuje hud notranji boj med dvomom in vero, ali bi zaupal tovarišu ali ne.

„Ti si izkušnjavec Kriškar, da veš. Ujeti me hočeš v mreže in me izdati, ko bi rekel jaz komu, da vém za Knaflja ali da se polakomnim tistih pet sto srebernjakov.“

„Kaj bodeš ti griva nezaupljiva? Kaj misliš, da bom sam sebe v nevarnost stavil in jezikoval, kar ni nič? Jaz le tako govorim, da bi bilo dobro za naju, ker sva reveža oba, ko bi mogla poleg drugega plačila še tudi nekaj grošov sevéda skrivaje zaslužiti.“

Poslednje besede so Gorička popolno omamile. Verjel je zdaj vse in v ogenj bi bil šel za resnico črevljarkovih besedij.

„Kako dolgo še šivlješ nocój?“ vpraša potem Kriškarja.

„Kolikor časa hočem. Jezi me ta beračija kvederska, da bi jo že zdaj v Bistrico zanesel in vse orodje z njo. Nič ni dandanes s šivanjem, ti povém Goriček. Bolje je beračiti ali pa krasti, ti pravim.“

„Pusti torej in z menój hodi! Povedati ti imam marsikaj,“ pravi Goriček in zadnjo kapljo žganja izpije.

Kriškar se ne dá dva pota prositi. Jasno mu je bilo, da vé Goriček za Knaflja in da je pri volji izdati ga. Zaradi tega vrže šivanje pod klop, uredi nekoliko svoje orožje, skrivaje pa utakne svoj nož krivec, s katerim sicer podplate obrezuje in svinjske kože razdeluje, za srajco ter reče krčmarju Goltesu, ki baš v tem trenutku v sobo stopi:

„Slabo olje si prillil nocój leščerbi, Grega. Ne vidim več prav mašiti lukenj na kvedrini; zaradi tega pospremim nekoliko svojega prijatelja proti Kamniku.“

Mrmral je sicer na tihem krčmar in klet, da niso dandanes roko-delci za drugo kot za pitje; a ugovarjati si ni upal črevljarčku, akoravno je dobro vedel, da je z lučjo le svojo lenobo zagovarjal.

Deseto poglavje.

Že zgrabil jo je za bele rokē,
Pa vleče jo tje do globoke vodē.

Stritar.

Tema je bila kakor v rogu, ko stopita naša znanca Goriček in Kriškar na plan in ubereta kolovozen pot proti Kamniku. Nekaj časa hodita molčē, potēm pa pravi Goriček:

„Veš, prijatelj, da je vendar le grdo izdajati prijatelja, ki mi ni storil žalega nikdar. Meni se kar srce krči, ko pomislim, da bi znali Knaflja v resnici obesiti, ko bi ga prodala midva Kramarju.“

„Kaj boš ongavil takisto, kar ni nič?“ povzame zdajci lisičji Kriškar prepričavši se, da ima svojega tovariša v kleščah kakor zaplato pri šivanji in da ga bode stiskal in nategoval toliko časa, da bode mehak in voljen kakor hruška pečena. Zatorej reče:

„Goriček, ti si katoličan, je-li? K spovedi hodiš in k obhajilu po crkvenej postavi. Daj mi roko, da je res, kar mislim o tebi, stoprav potēm ti morem zaupati nekaj važnega!“

Tresel se je Goriček in mrzel pot mu je lezel po hrbtu pri tem vprašanji, saj je vedel, kako je z njegovo vero, a izdati se ni upal hudobnemu Kriškarju, zaradi tega mu podá desnico v znamenje, da je dober katoličan.

„In veš, prijatelj, kaj velewa postava cesarska vsakemu pravovercu, ki zve kaj o luterancih? Naznaniti in ovaditi ga mora gosposki, ako ne, je kaznovan sam z večletnim zaporom.“

Stresla se je pri teh besedah Goričkova desnica v tovariševej, kar je dobro čutil poslednji ter nadaljeval potēm:

„Goriček, jaz ti na nosu berem, da veš za Knafljevo skrivališče in dober katoličan si, kar trdiš sam; torej stori, kár je tvoja dolžnost, če ne, sterim jaz, kar je moja.“

Te besede je izgovoril črevljarček s hudim glasom in še bolj se ga je ustrašil Goriček, kajti žal mu je bilo, da se je izdal tako daleč tovarišu, da mu skoro več niti ne more. Domislil se je tudi, da je neumnost pripovedovati zdaj Kriškarju o Knafljevem skrivališči: saj mu tu na prostem več škodovati ne more, povrh bi pa še moral deliti razpisano nagrado z njim, ko bi ga skupno izdala. Lakomnost do novcev ga je zopet upogumila, da je rekel precej osorno: „Jaz nič ne vém, Kriškar, tudi je grdo izdajati ljudi, ki nam niso storili žalega.“

„Kaj?“ zakričal je zdajci črevljarek razjarjen. „Tri sto kopit, pa tvoja garjeva glava bode mene za nos vodila sèm v noči? Kaj misliš, da sem jaz oči izposodil tedaj, ko si s Stobejko k Bobku v Podgorje zahajal, ti ščetina luteranska, zdaj mi bodeš pa lagal in o poštenosti in krivici poduke dajal?“

Molčal je Goriček pri teh besedah, le same jeze je jezik grizel; kajti prepričal se je, da ni z njim odkritosrčen črevljarek, da ga pelje morda sam h Kramarju in ga skupno s Knafljem izda. Trdno sklone torej Goriček iznebiti se ga nocój na vsak način, naj velja kar hoče. Zdaj jame urneje stopati in trdi vedno razjarjenemu tovarišu, da se moti in krivo sodi. Na dolgo in široko mu tudi razjasnjuje, da je Knaflj skrit v Podgorji, pa da ga gresta še nocój oba z biriči loviti itd. Kriškar zvita glava pa je urno pretuhtal, da laže tovariš, in opazil je tudi, da stopa bližje ob Bistrici, kakor je potrebno. Vzbudila se mu je torej misel, da ga hoče Goriček pogubiti; zaradi tega je hodil par stopinj za tovarišem in je stisnil črevljarski krivec, vzemši ga na tihem izpod srajce, v pest. Kmalu potém pusti Goriček svoje pokrivalo z glave pasti, da se zvali po bregu v Bistrico in zakliče:

„Kriškar, pomagaj, lovi mi pokrivalo, ti si uren kot podlasica, jaz sem pa hodil že mnogo danes, težko se pripogujem!“

Kriškar je stopil navlašč na breg in zrl za pokrivalom, a dobro je pazil na vsak gibljaj tovarišev.

In v resnici, ko zagleda Goriček svojega tovariša na levi ob vodi, zavrtil se je proti njemu, kakor da bi ga bila osa piknola, zgrabil ga za ovratnik in zaklel:

„Čakaj me, ti smrt oslovska, jaz ti pokažem, kaj se pravi mene v past hudičevo loviti.“

Izgovorivši skušal je z vso silo pahnoti tovariša v deročo Bistrico baš na mestu, kjer je delala globok tomun; a Kriškar, ki je sam prežal in pričakoval napada, vrgel se mu je hipoma pod noge in kakor da bi trenol, podrł ga je na tla, zlezal mu na trebuh ter ga jel srdito s pestmi obdelavati. Goriček je kričal na vse pretege in se zvijal pod svojim tovarišem in ga prosil, naj ga pusti, saj bosta nóvce za Knaflja delila.

„Ti in tvoji lutrovski novci! Jaz jih zaslužim lahko sam brez tebe, če hočem, a jaz ne izdajem prijatelja kakor si ga mislil ti, ali tebe bi, ko bi bila tvoja griva groša vredna, pa ga ni. Zdaj vém, kakov zanesljiv tovariš si ti nam luterancem; kajti vedi, tudi jaz sem Lutrov prijatelj in sem te le skušal, kakovo hudičevo dušo imaš.“

Tako je zmerjal in obdelaval Kriškar svojega tovariša. Nató pa pristavi:

„Spomin moram vendar tudi imeti od takega zvestega prijatelja, kot si ti pasjedlakec.“

Izgovorivši potegne krivec in odreže hipoma Goričku desno uho. Potajil se je zdajci Goriček kakor jež in sapo je ná-se vlekel; kajti edino to si je mislil, more me še rešiti iz rok grozovitega črevljarja.

„Dovolj imaš,“ dejal je v resnici potém Kriškar, vstal je raz videzno nezavestnega tovariša in odhajaje z odrezanim ušesom pristavil: „Zdaj pa le pojdi in izdaj prijatelja biričem! Zaznamoval sem te tako, da pozna ves svet Judeža Iškarijota.“

Danilo se je že in ondi za Bergantovim hribom je rudela jutranja zora, ko se vzdigne Goriček ob Bistriškem bregu in kolnéč dalje gre, kolikor mu raztepeno in krvavo truplo dopušča. Vedel ni s početka, kaj mu je storiti, ali naj Knaflja izda Kramarju in z lepimi novci v roki zapusti luteransko družbo, pri kateri ga bode brez dvoma ta grivec, skriti Kriškar, o katerem ni mislil, da je res luteranec, očrnil, ali naj pa ondi Kriškarja za odrezano uho in za dreganje s krivcem v rebra toži.

Prišedši potém pred sodnikovo stanovanje na Malem gradu, prestraši se, kakor da bi bilo treščilo pred-enj; kajti na vežnih durih zagleda pribito svoje lastno uho.

„Prehitel me je ta prokleti pasjedlakec in me brez dvombe izdal,“ pravi Goriček samemu sebi in zapusti urno, kolikor ga morejo noge nesti, grad in se izgubi v mestnih ulicah.

(Dalje pride.)

P o z i m i.

I.

Srédi léda, srédi snéga
Mirna noč po planem lega
In svetlôbno in pokójno
Vnéma zvezd se mnogobrojno.

Glej! — Po daljnji nôčnej plani
Snéžni biseri so vîgani
In krog sêbe iskre jasne
Mečejo in žare krasne!

Tam med njimi pa zaspála
V sanjah je vodica mala — —
Oj le spavaj pôtok hladni
Dokler pride čas pomladni!

Rádostno érez ravno pôlje
Tekel boš veséle volje,
In krog têbe v lepem svéti
Vonjal bode évet pri cveti!

V srci pa bo težko spala
Rádost môja in plakála
Vekomaj bo duša mêní
V raj pomladni, raj zeléní! . . .

II.

Srédi snéga, srédi léda
Koča borna z góre gleda
Gleda mirno v poznem času
In nikjer ni čuti glasu!

V njej pobóžno dekle móli
Moli žarno v svôjem bóli
Da stvaritelj, Oče mili
Čuva jo in téši v sili!

Da pred hudim jo obráni
Da očéta jej ohráni
Ki v zavetji borne kočee
Bólen bólen tožno joče!

In on, mož sè sivo glavo
Ná-njo zrè in zrè v višavo! . . .
Glej! Za sèbe pač ne prósi
Oh za njó solzé le rósi! . . .

Bog neskončni, Oče mili
Gledaj ju, tolaži v sili
Saj ubogim si rešitelj
In sirótam pokrovitelj! . . .

III.

Snég se v gòzd je moj nasélil
In drevésa mu pobélil —
Dolgo dolgo bodo spála
In vzpomladnih sap čakala!

Tam v ozádjí zrém drevésce:
Sèm ter tjà po njem perésce
Pod odejo težko, bélo
Gleda še krog sèbe vélo! . . .

Oj drevó ti, šibko málo
Bodeš-li vzpomládi vstálo
Ko povsod lepó življénje
Cvélo bo in z njim zelénje?

Oj srcé ti, bo-li záte
Prišla dóba zóre zláte
Ko gorjé bo pokončáno
Pokončáno, pokopáno?!

IV.

Tiho tiho stréhe bele
Snéžnice krijó veséle
Skozi ôkno pa brez glasa
Zrè mladénka zlatolasa.

In ko zunaj strógo vlada
Zima húda, tukaj mlada
Roža klije še miléje
In še lepše ko popreje.

Glej! Kakó oči so njéne
Mile in kakó ognjéne
In kakó je zórno lice
In kakó lepé ročice!

Zdaj pa dvigne lepo glavo
In radóstno zrè v višávo:
„Oj le pádaj snežec béli
In povsódí se naséli!

Jasno, kakor ti srcé je
A svetló mi še nad té je
V njem mladó življenje klije
V njem krasná ljubezen sije! . . .

Milko Vogrin.

Novela. Spisal dr. Stojan.

(Dalje.)

IV.

Kedar človek kaj veselega pričakuje, vrti se njegova misel neprestano okoli zaželenega predmeta, in ves drugi svet ga ne zanima. Kri-late misli nadvladujejo tedaj njegov duh, da ne more ničesa početi; on je podvržen domisljiji. O takem prevladanji človeške fantasije so pa tudi živci razdraženi, in teló ne more mirovati niti uživati blagodejnega spanja. Tako se je godilo i gospici Olgi zadnjo noč. V svojeji radosti, da bode jutre videla Milka, govorila z njim ter poskusila izvesti svoj in bratov načrt, da pride Vogrin za nekaj časa v njuno družbo: v tej radosti ni mogla Olga spavati. Zjutraj zgodaj hitela je že na vrt ter pričakovala ondi brata. Večkrat si je ponavljala, kar si je bila izumila po noči, ko ni mogla najti počitka.

Znano je, da se ženske v bistroumnosti, kedar hočejo svoj namen v ljubezni doseči, daleko od moških odlikujejo. One so tedaj podvzetne, pogumne, srčne in neustrašljive. Ne dadó se ostrašiti niti ondi, kjer bi že bila moška glava davno obupala. To vsakdanjo prikazen potrjuje nam tudi Olga. Dočim je bil Vogrin nad vsem obupal in se ni mislil dalje potegovati za svojo srečo, rastla je v Olgi srčnost in neustrašljivost. Ljubezen jej je določevala vsa početja. Tudi si je bila sama izmislila, kako bi dobila Vogrina v svoje obližje, ne da bi to pozornost vzbujalo. Takoj drugo jutro, ko je prišel brat na vrt, naznani mu svoje mnenje, in Rihard je bil njene bistroumnosti jako vesel.

„Izvrstno je to, kar si si izumila,“ pohvali jo Rihard. „Jaz bodem torej, kakor si rekla, danes tajno o tem z Vegrinom govoril, ko pride s Konarskimi k nam. Opomniti ga hočem med drugim, da je zdaj najlepša priložnost, da mene in tebe s svojo domovino seznani, kar mi je bil nekaj obljubil. On bo gotovo rad v to privolil, treba je le, da si izprosi pri grofu dopusta za kakih deset ali štirinajst duij. Te prošnje pa mu grof Konarski gotovo ne odreče, saj je že dve leti pri njem, a dopusta še ni niti eden dan imel.“

Jaz vém, da želi tudi Vogrin sam nekaj časa pri svojeji materi bivati, ktere že celi dve leti videl ni, in on jo neizrečeno ljubi, kakor sem se dostikrat že iz njegovih besed prepričal. Ker pa je, kakor mi je on večkrat trdil, njegov dom nekje blizu jezera ravno Porečam nasproti, bomo se lahko vsak dan shajali in se na izletih, lovu, sprehajališčih in na jezeru skupaj razveseljevali.“

Tako sta se brat in sestra zjutraj dogovorila, in Rihard je moral Olgi še enkrat obljubiti, da še danes z Vogrinom govori.

S težkim srcem je potem Olga popoldne pričakovala. Nikdar se jej še ni jutro tako dolgo zdelo kakor ravno danes, ko bi jej moralo najhitrejše preminoti. Ali zakon naše narave je tak, da se nam dozdeva, kakor da bi ne mogli tega nikdar dočakati, česar prav željno pričakujemo. Večkrat je bratu, a nehoté tudi materi potožila, da je danes dolgočasno jutro, da menda dan spi, ker ure tako polagoma tekó.

Iz takošnih opazek pa je bistrumna mati hitro ugonila, kaj te besede pomenijo. „Olga pričakuje pač težko Vogrinovega prihoda, in zatorej jej postaja dan predolg,“ mislila si je mati, in to je bila tudi istina. Zaradi tega se je pa začela bati, da bi res utegnil z grofom Konarskim tudi dr. Vogrin priti in bi s svojo navzočnostjo slabo uplival na Olgino sree. Iskra tajne ljubezni bi se lahko potem v mogočen plamen razpalila! — Zatorej je mati navlašč opomnila Olgo, naj se danes pametno in pre-mišljeno vede proti dr. Vogrinu, kajti sicer bi se baron Robert hudoval in njima še utegnil veliko sitnostij delati.

„Posebno dobro pa pazi,“ pristavi še napósled mati, „da se ne bodeš proti njemu samemu osorno vedla kakor včeraj, kar nas je bilo vse v neljubo situvacijo spravilo. To bi namreč malo ženske rahločutnosti in pre-mišljenosti kazalo, če bi hotele me vedno moškim ugovarjati!“

Ne omenjali bi teh materinih naukov, ako bi ne vedeli, da se danes mestne gospice čestokrat tako ne podučujejo. Od tod pa pride, da je njihovo vedenje včasih tudi nevljudno in nepremišljeno, ali to škoduje sevéda največ ženskemu spolu samemu; zakaj moške merijo stopnjo ženske izobraženosti in npravnosti po njihovem obnašanji!

Nič manj skrbij kakor Olgi in nje materi pa je napravljajl prihod Konarskih tudi baronu Robertu. Ta je bil tako rekóč do dobra prepričan, da pride z njimi tudi dr. Vogrin. Ali ta človek mu je že od zadnje zabave nestrpiliv in ga ne more videti, a sedaj ga še bolj črti, če tudi ne vé zakaj. Le to mu je jasno kot beli dan, da se ne bode mogel veseliti, ako pride to nizko človeče v njegovo družbo, in povrh še k Ske-novskim!

„A kaj bi pa naj storil potem, ko bi se Olga proti njemu še tako ljubeznivo in priljudno vedla kakor zadnjič?“ govoril je polglasno Robert sam seboj, počivajóč po obedu na naslonjači. „To ni mogoče, da bi se Olga tako daleč spozabila ter mi kazala očividno tudi vpričo tega nepoklicanega tujca, kakor včeraj pred svojo materjo in bratom, da me ne ljubi. To ni mogoče. Ali ko bi me pa hotela s tem skušati in se šaliti z menoj, pa gorjé njej, a še bolj njemu! Pokazati jej hočem potem, kaj je baron Robert, kaj nadporočnik Benda, kaj magnat magyarski proti slovenskemu neomikancu. Za to škodlo plebejsko ne bode gotovo nikdo

popraševal, kam li, da bi ga kdo pogrešal, saj še sam ne vé, v katerem gnezdú se je izvalil!“

A te besede niso bile zadnje, s kterimi je ozmerjal baron Robert dr. Vogrina. Tako se je bil razburil, premišljujóč svoje razmerje do Olge, da je kar vstal in začel razjarjen, z opetnicami ob tla bijóč, hoditi po sobi gor in dol. Napósled pa je še jel samega sebe oštevati. Oponašal si je, da je premehek, premalo odločen, da je preplašljiv, ker se daje tako neizkušenej deklici v kozji rog uganjati. Jezil se je, da se še sploh briga za Olgo, da se poganja za njo, kakor še poprej nikdar ne za nobeno žensko bitje, a vendar ne more reči, da bi bil premalo ženskega sveta spoznaval!

Vsa ta nevolja bila je sicer opravičena, a pomagati si ni mogel. Pognalo je bilo spoštovanje do Olge toliko kal v njegovem srci, da se ni dalo več z lahka zadušiti. Sicer je že marsiktera puščica iz Amorjevih rok zadela njegovo srce, a pouzročena rana se mu je zopet hitro zacelila! Ali zdaj je bilo drugače. Akó se osnuje v človeku ljubezen na kakej podlagi, tedaj vztraja ona tem dalje, čim trši in trdnejši je nje temelj. Izcimi se li kal ljubezni v našem srci iz spoštovanja, prijateljstva ali hvaležnosti, potém požene to séme tudi svoje korenine in deblo, in taka ljubezen se ne dá hitro izruvatí iz naše duše.

Tudi v Robertovem srci je spoštovanje do Olge pognalo močne kalí, rodilo se je v njem hrepenenje po spoštovanej osebi, ljubezen do zaželenega bitja! Tem močnejša pa je prihajala v njem moč ljubezni, čim bolj se je vedla deklica proti njemu neprijazno in neodljudno. Vzlasti njeno včerajšnje nasprotovanje bilo ga je zelo užalilo. To premišljujóč izprevidel je slednjič sam, da je tudi on preneglo in nepremišljeno ravnal. Sklenol je bil torej, da se hoče odslej naprej proti Olgi prav pohlevno obnašati, samo da si pridobi v kratkem, menda celó natihoma njeno srce in rokó.

„Ali kaj mi je početi,“ pride mu kratko pred grofovím dohodom na misel, „ko bi prišel sedaj oni domači učitelj, ki mi je že bil na zadnjem plesu trn v peti, in bi Olga z njim zopet prijateljski kakor prej občevala? Kaj naj potém storim? Se-li naj tudi še pohlevno vedem proti njej? Tega ne! Jaz ne bodem nikdar svojega plemenitega hrbta krivil pred žensko puhlo glavo in pred tujim vsiljencem. Današnji dan bode odločil moje vedenje in tudi odkril, kaj premore Robert Benda.“

Robert se je bil tako v svoje misli in togotovanje zaril, da je skoro pozabil, kako hitro teče čas. Bilo je že tri, ko pogleda na uro, in on bi že imel biti na kolodvoru. Odločilo se je bilo namreč, da gredó vsi grofa Konarskega pričakovat. Ko pride torej Robert na kolodvor, čakali so že tam gospá Skenovska, Olga in Rihard. Le malo minut še, in železni voz pridrčí.

Radovedno se ozirajo vsi, kakšni novi gostje pridejo danes v Poreče; kajti vsak dan so že taki prihajali. In glej! Tú se poganja debeluhast židov z bledoličnima hčerkama proti izhodu, tam se spravlja angleška obitelj z voza ter kupiči svoje plašče, plaide in razne škatljice postrežčekom na ramena; a zdaj še le, ko je prvi naval odšel, stopa po malem grof Konarski iz koupéja ter pomaga potem tudi svojej soprogi iz njega.

Sprejem in prvi pozdravi bili so, kakor pri gospodi navada, presrčni in ljubeznivi. Grof Konarski je takoj ponudil gospé Skenovskej svojo desnico, grofinji pa Rihard. Šli so danes peš na dom, saj je bilo od kolodvora do Skenovskih le nekaj minut hodá.

Vsem se je kazala na licih notranja veselost, in vsak je imel drugemu marsikaj novega povedati. Tudi Robert je postal hipoma vesel; v tej radosti pa je ponudil i on Olgi svojo roko, vedóč, da mu je javno ne more odreči.

Mirno mu torej deklica roko podá ter stopa lahno na njegovej strani. A sree njeno ni bilo pri svojem spremljevalci, in ona se ni kakor ostala družba veselila. Kako pa tudi? Saj je pogledovala zastonj po koupéji, ali stopi iz njega Vogrin; zastonj se je ozirala nazaj, odhajajoča od kolodvora, ali ne pride Milko za njimi, zahman pa je tudi gledala po vlaku, ko je odhajal, ali jej ne migne Vogrin iz njega z roko v slovó!

Jedva in jedva je mogla Olga sama sebe prepričati, da ni prišel on, kterega je toliko pričakovala. Uvidela je, da je njen načrt zastonj, da je ves njen up uničen! Zakaj ga le ni? Ali ga nič ne vleče do nje? Ali se je izogiblje ter noče navlašč pred njeno obličje? Kdo jej zna vse to razložiti?!

Take misli so Olgi stiskavale dušo, ko je vsa žalostna in pobitega srca stopala zraven svojega — bodočega ženina. A ta se je nasprotno radoval, ker ni prišel on, kterega se je tako bal in ki ga do dna svojega srca sovraži. Skušal je torej tudi svojo spremljevalko kratkočasiti, ali kakor drugekrati posrečilo se mu to tudi danes ni. Olga je bila osobito sedaj redkih besed in mu je le na najpotrebnejše stvari odgovarjala.

V kratkem so dospeli gostje v villo, kjer sta si grof in grofinja vse hitro ogledala. Nató gredó vsi skupaj na vrt in v gozdič, od koder so občudovali krasno okolico in čarobno Vrbsko jezero. Osobito grofinja se ni mogla krasnih prizorov nagledati, in konečno se je izrazila, da ima dr. Vogrin vendar prav, če svojo domovino povzdiguje. Olga se je sevéda razveselila takega priznanja, vzlasti ker je ono nasprotovalo Robertovim nazorom. Zdaj bi bila tudi sama grofinjo rada vprašala, zakaj ni zraven prišel dr. Vogrin, ali sramežljivost jej je to zabranjevala, in vpričo barona Roberta bi si itak tudi ne bila upala kaj takega storiti. Pričakovala pa je vedno, da bodeta grof ali grofinja sama od sebe to razložila, a poslednjima se ni sevéda vredno zdelo o tem govoriti. Tudi ko je

grofinja pozneje omenila, da bi bilo tu kaj prijetno igrališče za njenega Hugona, obžalovala je sicer Olga, zakaj ga ni grofinja sebjóv privedla, ali ona jej nató le naznani, da se je bil Hugon véčera j prehladil in da ni mogel zaraditega z njo na pot.

Iz teh besed je bilo Olgi dovolj jasno, zakaj ni Vogrina. „Ubogi Milko je pač moral domá ostati pri svojem učenci,“ pomilovala ga je napósled v svojem srci in sama sebe le s tem tolažila, da misli menda on na njo; a vse druge načrte morala si je sedaj izbiti iz glave.

Ko so si bili gostje vse posestvo gospoda Skenovskega ogledali in se sprehodili po krasnih sprehajališčih, ki kinčajo kopel Poreče ob Vrbskem jezeru, šli so se kopat. Med tem pa je že tudi prihajal čas za kosilo, katero je imelo danes biti pri Skenovskih ob pol šestih popoldne.

Gospá Skenovska je umela izvrstno počastiti svoje goste. Na altani, od koder se razprostira pogled po jezernej gladini in na visoke Karavanke, napravila je danes kosilo. Gostje bi naj občudovali prekrasni razgled iz njene ville in se ob enem tudi čudili nad domačimi pridelki, ktere jim hoče danes s svojega vrta postaviti na mizo. In rés, gostje so bili vsi zamaknjeni ter niso mogli skrbne gospodinje in njene Olge prehvaliti.

Po obedu se je določilo, ker je že bilo blizu večera, naj se šetanje za danes odloži. Saj še ostanejo gostje jutre dopoldne tukaj in si lahko drugi dan kopel bolj natanko ogledajo. Kakor pa navadno visoka gospoda rada med sebjóv „whist“ igra, odločijo se tudi naši gostje za to zanimivo angleško igro. Grofinjin „aide“ ali pomočnik bil je baron Robert, h kateremu je prisedla gospica Olga, z grofom skupaj sta pa igrala gospá Skenovska in nje sin Rihard, ali prav za prav ta je materi le pomagal.

S prva je bila igra jako mikavna. Igralci so se vrlo dobro zabavljali, le Olga je ostala vedno malomarna. Čestokrat še celó zapazila ni, kako izborno je baron Robert uganjal z grofinjo svoja nasprotnika. Čim dalje postajala pa je Olgi igra manj zanimiva, in prisiljeno sedenje pri Robertu bilo jej je tem bolj neprijetno. Zatorej je naposled vstala, pomudila se še malo na altani, potém po sobanah, a slednjič se napoti na vrt in od tod v gozdič na ono klopico, kjer se je véčera j z bratom tajno pomenkovala.

Ta prostor jej je proti večeru najbolj ugajal. Z njega se je lepo videlo na jezero in na visoke gore, ki so se rudeče žarile o zahajajočem solnci. Hotela je biti nekaj trenutkov sama ter premišljevati o svojej žalostnej osodi. Dolgo časa že ni bila tako otožna, kakor danes. Vedno se jej je zdelo, da ona nekaj pogreša, da išče nekaj — njeno sree, njena osamelá duša . . .

A kaj je bilo to, ugoni naš blagovoljni čitatelj sam. Celo popoldne so se bavile njene misli le z Milkom Vogrinom. Kedar je bila

sama, uganjala je, zakaj ga ni k njim in ali misli on tako na njo, kakor ona na njega!

Take misli gnale so jo tudi sedaj iz družčine tja na samotno klopico. Med tem ko so drugi veselo igrali, ozirala se je ona tja gori proti istej belej hišici, ki je zadnji večer tako lepo sèm doli materi in njej odsevala; gledala je po jezeru, kako se podi na njem čoln za čolnom, in tudi v njenem srci se zdaj hipoma rodi želja, da bi i ona sama sedla rada v čolniček in se v njem peljala ... kam? ... k Milku Vogrinu ...!

Nepremično je sedela deklica v take blažene misli utopljena. Niti očesa niti roke ni ganola, zrla je kakor kamenita podoba pred se, niti mislila niti čutila ni več: nje duh je plaval kakor v sanjah tam nad jezerom za svojim hrepenenjem ... kar se začujejo stopinje, krepki koraki, — Olga se samega strahú skloni, menéč, da je baron Robert, in oј čudo, pred njo se ves prestrašen ustavi — Milko Vogrin! Tudi dr. Vogrin se je bil kar sklonil, ko je nepričakovano zagledal ob potu pred seboj na klopici — gospico Olgo!

„Dober večer, milostljiva gospica,“ pozdravi Olgo dr. Vogrin. „Prosim najponižnejše odpuščenja, da sem Vas tako prestrašil. To ni bila moja nakana! Pridem ravno od doma tukaj sèm prek jezera. Ker mi je pa brodnik rekel, da je to obrežje, ta gozdič in villa last gospoda Skenovskega, ukazal sem mu, naj pristavi čoln tu doli ob kraji gozdiča. Potém sem se podal po najkrajšem potu nagloma proti villi, kjer mislim gospoda grofa in gospo grofinjo najti ter pozdraviti Vašo milostljivo mater in nje milo hčerko Olgo! Zatorej še enkrat, ne zamerite mi mila gospica, da sem Vas tú na samem tako prestrašil!“

Dr. Vogrin je moral odpuščenja prositi; kajti zapazil je bil, da se je o njegovem prihodu gospica Olga kar samega strahú stresla in kakor stena obledela. Videlo se je, da je zelo vznemirjena in osupnena vsled nepričakovanega gosta. Težko in težko se je Olga premagovala, ko je videla pred seboj stoječega z dušo in telesom — Milka Vogrina. Same radosti ni mogla kar nič govoriti. Zatorej jej dr. Vogrin iz zadrege pomaga, vidéč, da je vsa osupnena, ter reče:

„Kako da ste sama gospica, ali ni grofa in grofinje tukaj? Kje so pa mati? Ako bi bil vedel, da Vas tú samo najdem, ne bil bi se drzno! todi iti in Vas v Vašem premišljevanji motiti.“

„To nič ne déne,“ odgovori zdaj Olga. „Jaz sem se le prestrašila, ker mi je celó nepričakovano, da bi kdaj kdo todi hodil, kajti gozdič je razvén ob jezeru ves zagrajen. In še bolj me je strah obšel, ker ste hipoma, kakor da bi bili padli z neba, stali pred menoj, a pričakovala bi bila vse drugó prej nego Vas.“

„Ali Vam ni gospod grof naznanil,“ vpraša hitro dr. Vogrin, „da pridem proti večeru v Poreče?“

„Jaz ničesa ne vém, in nisem tudi nič slišala o tem govoriti,“ pristavi Olga.

Te Olgine besede so Vogrina hudo zadele. „Kako bi bilo to mogoče,“ mislil si je sam pri sebi; „saj je grof rekel, da me izprosi ter naznani, da še le pridem proti večeru k Skenovskim.“

Takoj mu šine huda misel v glavo, da je morda grof navlašč vse to zamočlal, in da ni nikdo, nikdo po njem, ubogem domačem učitelji, popraševal niti ga pogrešal, dà tudi Olga ne, njegova nekdanja ljubezniva učenka! Ta misel pa je slabo uplivala na njegovo dušo. Postal je takoj otožen ter izgubil poprejšnjo veselost. Olga je vse to zapazila, ali temu tudi hitro uzrok ugonila, zatorej ga skuša potolažiti rekôč:

„Jaz bi bila večkrat rada vprašala grofa ali grofinjo, zakaj niste tudi Vi z njima k nam prišli, ali s prva je bil vedno baron Robert zraven nas, a vpričo njega nisem hotela tega storiti. Pozneje pa, ko mi je grofinja rekla, da se je mladi grof Hugon prehladil in zategadel ne prišel z njo, mislila sem si pa, da ste Vi pri njem domá ostali. Zdaj sem pa že precej časa tu na vrtu in v gozdiči sama, dočim oni veselo na altani „whist“ igrajo. Med tem pa je že grof gotovo materi naznanil, da nas Vi še le proti večeru obiščete. Pozdravljam Vas torej jaz prva kot gosta na našem posestvu: Dobro nam došli, gospod doktor!“ in pri teh besedah mu podá nežno ročico v pozdrav, ktero Vogrin spoštljivo poljubi.

Nočemo opisovati sreče dveh src, ki sta se sicer tajno, a tem bolj iskreno ljubila. Zakaj mi vémo, da je malo izmed naših bralcev in bralk, katerih bi ne bila vsaj enkrat v njihovem življenji naudajala iskra ljubezni in nje blaženost! In taka srca nam gotovo pritrdé, da je zdaj tudi Olgo in Vogrina blažila enaka sreča, kakor nekdanj njih. Mi le opomnimo, da se je čutil Vogrin srečnega kakor še nikdar, ko je po dolgem času videl zopet nedolžno obličje svojega uzora in smel mu poljubiti belo ročico! — In Olga? Kakor reši blagodejni dež rožico pogina, ko že usiha in vene pred žgočimi solnčnimi žarki in morečo soparico, tako je oživil Olgino dušo Milkov prihod, in njegova sapa in dih krepila sta njeno obupano srce!

V takej sreči pozabi človek na vse, kar ga obdaja; in blagor mu, kdor jo more dolgo uživati. V takih trenutkih ne greni človeškega srca žala misel niti skrb, v takih trenutkih že čutimo slast bodoče nadzemeljske radosti! Tudi Olga je pozabila družčine igrajoče tam na altani, pozabila na Roberta, pozabila, da bi jo utegnil kdo videti samo — z Vogrinom. Zatorej ga povabi, naj k njej na klopico prisede ter jej pové, kako da pride zdaj sèm od doma in kaj je počel ves čas, odkar je bil na zadnjej veselici pri njih.

Temu povabilu se Milko Vogrin sevêda ni upiral. On prisede takoj k Olgi in jej začne pripovedovati, kakó se je izvrstno na zadnjej veselici

zabavljaj. Poudarjal je osobito, kolikokrat se je v svojih grenkih urah spominjal one ljubeznivosti, s katero ga je kraljica celega društva, gospica Olga, odlikovala. Spomin na one ure bile so mu lek in tolažilo v njegovem obupnem stanju. Nató jej naznani, da se poganja za državno stalno službo; kajti mesto domačega učitelja pri grofu Konarskem izgubi v jesen, ker pošlje grof svojega sina Hugona v vojaško akademijo. Bil je radi svoje prošnje pri ministerijalnem referentu za srednje šole, a uspeh njegovega pohoda bil je slab; zatorej ne pričakuje nič veselega zá-se. Gospá grofinja ga sicer tolaži in mu dela velike nade, ali on nima nobenega upanja več ter ne vé, na kaj bi se zanašal. Skusil je že mnogo, in vsako upanje, katero je le gojil, splavalo mu je po vodi. Zatorej čuti tudi zdaj kakor slutnjo v svoji duši, da mu ministerstvo i zadnjo prošnjo kakor prejšnje odbije! In kaj hoče potém početi? Bode li moral zopet po suppenturi beračiti in zatajevati v njej svoje najblažje čute, ljubezen do domovine in svojega naroda? Ali če mu še službe za supplenta ne privošijo, češ da že dve leti javno ne službuje, kaj pa potém? Gre li naj zopet za domačega učitelja in si naj tako spridi vso svojo bodočnost in cele svoje studije, kakor se je to že marsikomu zgodilo?

Tako nekako je tožil Vogrin iz dna svojega sreca gospici Olgi. A ona ga je omilujóč poslušala ter čutila enako z njim njegovo žalostno stanje. Ko je pa Vogrin opazil, da najde njegova tožba v Olginem srci preglobok odmev, in da postaja ona vsled njegovih besed tudi sama otožna, ohrabri se ter reče:

„Kaj bodem tožil in Vam tukaj, gospica, svoje razmere razkladal? Možu ni lepo, ako svoje breme nemožato prenaša. Ne zamerite torej, da sem Vaše rahlo srce žalil s takimi tožbami. Vaš nežni čut je preslab, da bi mogel prenašati udarce nemile moje osode!“

„Rés gospod doktor, nam ženskimi bitjem ni dano, da bi prenašala mirno in možato kakor pravi moški značaji udarce svoje osode; temveč naša ženska srca iščejo tolažila in ga mnogokrat najdejo v tem, da razodevamo bitju, katero z nami enako čuti, svojo nezgodo. In tako si lajšamo sree!“

„Prav imate, gospica,“ odgovori Vogrin. „Ali to je splošni človeški nagib, ki ga čutijo moški kakor ženske. Tudi jaz sem si olajšal srce, vidéč, da čutite Vi z menój, osobito pa ker sem spoznal, da se še nahaja bitje, ki čuti in obžaluje mojo osodo. A zató Vam izrekam, milostljiva gospica, svojo najprisrčnejšo zahvalo in največjo udanost!“

Za te iskrene besede, ki so prihajale iz moškega, a čutečega sreca, zahvali se mu Olga; kajti vedela je, da Vogrin ne govori puhlih, praznih besed, ampak da to tudi čuti, kar besede izražajo.

„Zdaj Vam pa hočem razložiti, kako da nisem prišel z grofom skupaj k Vam, temveč da še le zdaj proti večeru prihajam,“ nadaljuje

nató Vogrin. „Jaz sem že dolgo želel obiskati enkrat svojo mater in svoj rojstni kraj. Vidite, tam le gore, ona bela hišica, ki se semkaj blišči, je moj rojstni dom. Hišica stoji na hribčku, od koder je krasen razgled črez celo jezero in kopel Poreče. Vaša villa, vrt in tá-le gozdič se pa izmed vseh drugih najlepše vidijo!“

Vsa začudjena se ozre zdaj Olga proti onej hišici in vzklikne: „Je-li res to Vaša hiša? Glejte, to je nekako čudno! Ves čas kar sem tukaj, opazovala sem ono poslopje, in vse se mi je jako dopadalo; dà nekaj nezapopadljivega me je vleklo vedno tja, in nehoté sem si mislila: Tam gore mora biti veselo, tam je sreča, ona idylnost domá, o kateri ste Vi meni tolikokrat govorili, ko sem še bila Vaša učenka. Večkrat sem si na tihem mislila: Takov je menda Vaš dom in kraj, kterega toliko poveličujete!“

„Da gospica,“ pritrdi jej Vogrin; „tú gore na obalih Vrbskega jezera tekla je moja zibelka, tu je bila moja mladostna sreča domá! Dve leti že nisem videl svojega doma niti svoje matere in sestre Rezike; kajti oče, brat in ena sestra počivajo mi že davno v hladnej zemljici. Tedaj še ko sem učiteljeval v Celovci na gimnasiji, hodil sem čestokrat, malo da ne vsako nedeljo domú mater in sestro obiskavat. Ali ko sem potém zopet na Dunaj prišel, nisem mogel nikdar domú; zato je me je gnala zdaj otročja ljubezen k svojej materi.“

Ko se je bil namreč včeraj grof Konarski odločil, da Vas obiše, in Vam je bil svoj prihod brzojavil, prosil sem ga, naj mi dovoli, da grem jaz sam že zjutraj domú svojo mater obiskavat. Proti večeru pa sem mu obljubil v Poreče priti, in to naj on blagovoli naznaniti gospé Skenovskej, Vašej milostljivej materi. Tudi mladi grof Hugón je bil namenjen z menój, ali k nesreči se je bil včeraj prehladil in še danes v jutro je tako hripal, da ni mogel na pot.“

„Ali ste šli skozi Poreče tu mimo nas domú,“ seže mu Olga radovedna v besedo.

„Tega ne gospica, če ravno je todi pot dosti bližja nego ondi, kjer sem jaz danes hodil.“ In zdaj jej opisuje, kako je došel zjutraj iz Bele v „Sinčjo ves“ in na kolodvor, potém pa v Celovec, kjer se je malo pri svojih prijateljih in nekdanjih šolskih tovariših pomudil in tudi nekaj malega za mater in sestro nakupil. Nató se je peljal na parobrodu do „Marije na Otocé“ ter šel potém peš proti domu v Dole.

„So bili pač mati in sestra Vašega prihoda veseli!“ opazi naivno deklica vsa zamaknena v Vogrina, ki je bil jako živobojno opisal svoje današnje potovanje.

„Veliko veselje sem napravil materi in sestri, da sem prišel domú. Vsaka mati želi sicer videti svojega otroka, ako ga jej osoda za dalje časa odtrga, ali take radosti, ki je naudajala mojo mater, ko me je za-

gledala, ne vidi človek dostikrat. Že od nekdaj je mati mene najbolj ljubila. Prihranjevala je zá-me vsak novce, ki ga je le dobila; odtrgavala si je pri jedi in pijači, da je le imela meni kaj okroglega v roko stisniti, ako sem prišel dijak še ob praznikih domú. In ko sem mali fantek od nje slovo jemal, dala mi je vsakokrat darilo v lep papir zavito ter pristavljala brišóč si solze: „Milko, le pridno se uči, izogiblji se slabe tovaršije in ne pozabi na Bogá!“ A tudi moje srce je bilo tedaj otožno, in debele solze so mi stale v očéh, kajti jemal sem slovo od preljube, dobre matere!“

Tukaj obstane Milko z besedo in se obrne v stran, da zakrije pred Olgo solzo, ki se mu je bila utrnola. Tako je ganol spomin na mladostna leta rahločuteče, blago srce Vogrinovo. Ali Olga je bila s svojim bistrim očesom takoj opazila, kako je ganeno njegovo plemenito srce, ter je molé obédovala njegovo ljubezen do svoje matere.

„In zdaj me najbolj boli,“ nadaljuje Vogrin, „da ne morem svojej materi povrniti, kar je zá-me storila. Srce mi od žalosti krvaví, ée pomislim, da še tega dolgo ne bodem mogel storiti, ako se mi še zadnja prošnja za professuro odbije.“

„Čudim se,“ seže mu Olga v besedo, „da Vas je mati tako hitro od sebe pustila in ne obdržala domá. Jaz bi ne mogla svojega otroka več od sebe dati, ko bi ga ne bila tako dolgo videla.“

„Težko, prav težko me je mati že danes od doma pustila. Prosilá me je, naj nekaj dnij pri njej ostanem, da se kaj zméniva, ali to mi ni bilo mogoče storiti, ker sem bil grofu besedo dal, da pridem. A obljubiti sem jej pač moral, da jo v kratkem za dalje časa obiščem, kar hočem tudi storiti. Čas mi je pa domá čudno hitro pretekel, in bojim se, da ne pridem dosorej k Vam, obkorej sem bil grofu priti obljubil.“

In zdaj pogleda Vogrin na žepno urico, a kako se prestraši! Bilo je že tričetrt na osem, a on je bil grofu rekel, da pride gotovo že ob sedmih. Ali sedaj se ni Vogrin kesal kakor drugekrati, da ni, obljubljeni čas prestopivši, ostal mož-beseda. Zakaj te trenutke čutil se je zopet enkrat srečnega in bil sam seboj zadovoljen. Saj je pa tudi povedal gospici Olgi, da imá i on mater, ki ga ljubi, a ob enem tudi spoznal, da bije v Olgi srce, ki čuti zá-nj in obžaluje njegovo osodo!

A tudi Olgi je potekel hitro čas. Kakor ptičje žgolenje doneli so jej Vogrinovi glasovi na uhó, in pozabila je, da čas mirno ne stoji, ko srečo uživamo. Ona kar strepeta, ko jej Vogrin naznani, obkorej je!

Nagloma sta obadva vstala ter šla skozi vrt proti villi. Na vrtu je še deklica Vogrinu pokazovala razne nasade, cvetlice in tudi utico. Povedala mu je med drugim, da je zdaj i njen brat Rihard tukaj, in napósled utrga lepo dišečo rožico ter mu jo podari — v spomin današnjega sestanka!

Med tem pa, ko je Olga na samotnej klopici v gozdiči sedela, kjer jo je pozneje našel Vogrin, igrala je ostala družba na altani svoj whist.

S prva je imel baron Robert veliko srečo v igri, ali z Olgo ga je tudi ona zapustila; kajti hitro ko je bila Olga odšla, začel je slabe karte dobivati. Grofinja se je zategadel večkrat pošalila, da mu je gospica Olga vso srečo odnesla.

„Vi gospod baron morate pač rés imeti veliko srečo v ljubezni, kajti v igri je nesreča Vaša tovaršica,“ rekla mu je večkrat grofinja.

Te in druge nagajive opazke bile so pa ponosnega Magyara malo razjarile, in on je postajal redkobeseden. Slednjič so pa vsi uvideli, da ni baronu nekaj po volji in da radi tega celó malomarno igra. Zatorej so igranje ustavili ter se jeli med sebjó razgovarjati.

„Kje pa je Olga?“ vpraša na enkrat tiho gospá Skenovska sina Riharda.

„Jaz ne vém prav, kje je,“ odgovori Rihard. „Gotovo bode v utici, kajti igranje jej mrzi.“

Ta sinova izjava je mater potolažila. Bala se je namreč, da bi jo Robert po Olgi vprašal, a ona sama ne vedela kaj odločnega na to odgovoriti. A zopet jej pride na misel, da bi utegnola biti Olga pri jezeru in se tam sniti z dr. Vogrinom; kajti grof Konarski jej je bil rés naznanil, da pride Vogrin še le proti večeru, ali mati je bila to navlašč svojey hčeri zamolčala. Zatorej pomigne zdaj Rihardu ter mu naroči, naj gre skrivši po Olgo in jej reče, da pride v družčino, ker so že nehali igrati.

Ostali so pa sedaj gledali z altane na jezero ter občudovali krasoto njegovo in cele okolice. Gospá Skenovska bi bila morala zdaj gostom vse gore, holme in crkve opisavati, ali bila je v tej stroki slaba poznavalka. Tudi baron Robert ni vedel imen niti goram niti crkvam, le o Dobračih je bil nekaj zinol; zakaj on se ne briga za take ničeve stvâri, kakor je sam trdil. Ker ni mogel torej grof Konarski nič gotovega od svojih tovaršic in barona Roberta zvedeti, reče na enkrat:

„Tú bi mi pa zopet znal le gospod dr. Vogrin vse pojasniti! Kako da ga še ni! Zdaj je že tričetrt na osem, a obljubil pa mi je bil že ob sedmih priti. On je sicer vedno mož-beseda!“

„Kmalu bode tu, kolikor jaz Vogrina poznam,“ pristavi grofinja. „Njegova stara mati ga pač ni tako hitro od sebe pustila, kakor je on hotel. Saj véš, da ljubi vsaka mati svojega otroka in ga rada vidi. Vogrin pa že tudi dolgo časa domá ni bil, in torej ni čudo, ako se danes dalje pomudi.“

S temi besedami se je grof zadovoljil, a baronu Robertu so začele očí žareti. Tiho kakor tat po noči, ki se približuje hiši, da bi kaj ukradel, vlekel je Robert vsako besedo, ki se je o Vogrinu glasila, na svoje ubó!

Zdaj si je raztolmačil vse. Vogrin je imel tedaj priti proti večeru — ob sedmih, in Olga ga je šla pričakovat. Saj je pa tudi ona bila njega in družčino okoli sedmih zapustila!

Kakor ogenj na strehi bila je ta misel v njegovem sreči. Srd in gnev polnila sta njegovo dušo. Pesti je stiskal, in le groza in strah bile so njegove misli. Kakor Othello nad Desdemono bil bi rad ves bésen skočil nad Olgo in potisnil jej bodalo v dno srcá, a njega samega bi zmlél, da bi se raznesel kakor solnčni prah!

Take strašne misli so rojile v Robertovej glavi. Kakor se je tresel Orest pred strašnimi Erinyjami s kačjimi lasmi, tako je trepetala duša Robertova pred podobo, ki jo je slikala njegova razburjena domišljija, pred prikaznijo, da objemlje zdaj Vogrin — njegovo nevesto!

Šel bi tja ter poiskal Olgo, ktero že dolgo pogreša. Prepričal bi se rad, ali je rés, kar si slika v svojej črnej duši, a k sreči ni mogel zapustiti družčine. Zdaj ga je nevedé zadržavala grofinja, zdaj gospá Skenovska in zdaj zopet grof Konarski.

Tako se je boril Robert sam seboj, ko prideta na altano Olga in Rihard — z dr. Vogrinom. Rihard je bil našel Olgo in Vogrina na vrtu. Z velikim veseljem je zadnjega pozdravil, a Olgi šepetol na uho, da ga je poslala mati po njo. Odpravijo se tedaj hitro v villo in tam najdejo na altani ostalo družčino.

Dr. Vogrin je elegantno in ponižno pozdravil celo družbo, gospéma roki poljubil ter prosil slednjič odpuščenja, da ni ostal mož-beseda.

„Z največjo težkočo sem se od matere poslovil. Ni me hotela prej z doma pustiti, nego sem jej bil obljubil, da jo v kratkem zopet obiščem.“

Tudi baronu Robertu se je bil Vogrin priklonil in ga častno pozdravil, ali ta ni imel za-nj niti prijazne besede niti poklona, temveč gledal ga je pisano, kakor zrè gad svojega sovražnika, ki mu misli, držéč ga v precepu, stopiti na glavo.

A tudi Olgo je Robert po konci pogledoval ter jo meril v svojej strasti od nog do glave. Kdor pozna magyarsko živo нрав, kdor vé, da še hranijo v sebi pravi potomci Arpadovih sinov orijentaliski svoj strastni temperament, ta lahko razumi, kako je vrelo v Robertovej krvi, ko je stal zraven njega in Olge v sredi družčine — dr. Vogrin in razkladal grofu in grofinji imena orjaških gorá, ki so v solnčnem žaru pozdravljale goste na altani.

„Tam na jugu je Obir, ki dva vrha v nebó molí: Mali in Visoki Obir,“ jame Vogrin razlagati radovednej družbi. „Ta gora se rada obiskuje, kajti ona podaje očesu krasen razgled. Jaz sem bil gore, ko sem v Celovci učiteljeval. Malo nižje pod vrhom je hišica za touriste, in ondaj se dobro prenoči, če je tudi gora 2147^m visoka.“

„Na to goro moramo iti, mama in Rihard,“ vzklikne veselo Olga. „Ali morejo tudi dame na vrh priti, gospod doktor?“

„Pa še kako lahko,“ odgovori prepričalno naš Milko, dober poznavalec svoje lepe slovenske domovine. „Mnogo ženskih imen nemških, angleških, magyarskih, bral sem gore v zapisnej knjigi. Pri vsakem imenu je pa še posebej pristavljeno, kako so bile dame s postrežbo in komfortom zadovoljne.“

„Tudi me se moramo zapisati v to knjigo, gospá Skenovska,“ pri-stavi naglo grofinja Konarska, misléč kakor dandanes mnogo dam, da je to največji triumf in duševni užitek, ako se more človek na visokej gori v zapisnej knjigi uvečiti. „Vi, gospá Skenovska, pridete nas v Belo obiskavat, in potém gremo lahko vsi skupaj na goro, in gospod doktor bode naš voditelj.“

Vogrin se sevéda grofinji za to odlikovanje zahvali, a vedel je dobro, da bode težko kaj kruha iz te moke.

„Tú na zahodnej strani,“ nadaljuje Vogrin kažóč na Dobrač, „je pa ona znamenita gora, ki se izmed vseh koroških gor najbolj obiskuje. S te gore imate, moja gospoda, najlepši razgled; tam je tudi največji komfort, in dame se lahko pripeljejo, dà celó prijahajo na vrh, ki vendar blizu 7000' visoko v nebó molí!“

„To je baš ona gora, o ktorej sem prej gospodi pripovedoval,“ seže srdito baron Robert v besedo. „Moji rojaki in rojakinje jo dobro poznajo ter jo radi obiskujejo, kedar so na Koroškem. Ta gora spominja namreč s svojim imenom še na nekdanjo moč magyarsko, ki je svoje dni tudi zemljo koroško obsegala. Veli se Dôbráš.“

Zadnjo besedo je baron Robert z magyarskim naglasom in kakor je aristokratom navada, prav zategneno izgovoril. A to še ni bilo dovolj, temveč on še dalje kvasi:

„Dôbráš pa je bil prej dosti višji. A pred nekimi stoletji se je udrl njegov vrh, ter gora tako nizka postala, kakor je danes.“

Vsi so se čudili učenosti magyarskej o zgodovini koroških gorá. Sevéda verjeli so mu pa tudi, vzlasti dame, ker je bilo vse to prav romantiško. Le Vogrin se je zavzel nad takim magyarskim chauvinismom, ki slepi svet in sebe, ter je hipoma razkril nevednost baronovo.

Najprej je opisal zgodovino Dobračevega razsipa vsled hudega potresa v letu 1384. Nató pa je povedal gore pravo imé ter pristavil:

„Imé D o b r a č pa je ta gora nosila prej, nego je stopila magyarska noga na evropska tla; zatorej je trdenje gospoda barona krivo. To imé bode pa še tudi gora imela, ko ne bode več nas, naših otrok in vnukov, če jo je zdaj tudi že puhla domišljavost Nemcev v Beljaku prekrstila v Villacheralpe.“

Ker ni baron Robert več ugovarjal, temveč se od jeze v ustnice grizel, vpraša grof Konarski:

„Kako se pa imenuje tó-le pogorje nam nasproti, dr. Vogrin?“

„To so Karavanke,“ odgovori naglo naš Milko. „Posamezne gore se pa nazivljejo na pr. Košuta, Zelenica, Stol, Golica, Hum.“

Tako je razlagal Vogrin tujej gospodi imena in posebnosti posameznih gor. Našteval je še potém druge znamenitosti, ki se nahajajo v koroškej deželi, in naposled je prestopil v duhu Karavanke, pravil o Blejskem in Bohinjskem jezeru, o Triglavu in njegovem Zlatorogu, o čudnih planinskih jezerih, ter jim tako naslikal krasoto cele gorenjske strani.

Vsi so kar zamaknjeni slušali njegove besede in čudili se divnej krasoti teh majhnih, a bogatih deželice slovenskih. Med vsemi pa je bila najbolj očarana Olga. Zrla je nepremično v Vogrina, ko je tako ljubko pripovedoval o svojej domovini. Tembolj pa so uplivalo njegove besede na poslušalce, ker je on le o tistih krajih govoril, ktere je z lastnimi očmi videl. Bil je namreč vse te gore že sam obhodil, katerih divni razgled je poveličaval!

Med tem se je storil mrak, in noč je že jela nad zemljo razprostrati svoja temna krila. Na nebu pa so se prikazavale zvezdice ter odsevale od mirne jezerne gladine.

Gostje so zapustili altano in šli v jedilni salon, kjer se jim je s čajem postreglo. Sedeži so bili vsakemu posebej odmerjeni. Olga je sedela pri baronu Robertu, a njej nasproti pri grofinji dr. Vogrin in Rihard; h grofu pa je prisedla gospodinja sama. Mislila bi menda, draga čitateljica, da je bila Olga nevoljna, ker je morala sedeti pri Robertu, a temu je drugače; saj je bila Vogrinu nasproti ter mu mogla zreti v oči in obraz.

Ta večer je vse najbolj dr. Vogrin razveseljeval. Tudi Rihard je včasih še kaj dovtipnega grofinji povedal, in grof sam se je zdaj pa zdaj z Olgo in gospo Skenovsko malo pošalil. Le Robert je večjidel molčal, a tem ostrejše opazoval, kam meri vedno Olga z očmi. Postajalo mu je torej pri mizi vedno tesneje, in rad bi se bil tedaj ali poslovil od družčine ali pa inače svojej nevolji dušek dal. A ker ni mogel prvega storiti, da bi pozornosti ne vzbujal, iskal je, da se mu baš zadnje posreči.

Govorica je nanesla ta večer tudi na politiko, kajti ravno o tem času bilo je leto 1878. v političnem oziru jako viharo! Mnogo se je torej razpravljalo o berlinskem kongresu, ki se je ravno tedaj vršil. Govorilo se je sevéda veliko o novej dualističnej pogodbi z Ogrji. A tú je naglašal Vogrin, da je večna sramota, da si damo mi takraj Litave tolika denarna bremena po Ogrih nalagati,

Ta opomba Vogrinova pa je bila voda na Robertov mlin. Zavrnol je s strašansko psovko našega rojaka in somišljenika ter začel povelečavati one rodoljube avstrijske, ki spoznavajo, kolike važnosti je Ogerska za Avstrijo; a slednjič se je še drznol psovati in grditi naše slovenske poslance, da je bilo več ko gnus!

Huda besedna vojska bi bila zdaj med Robertom in Vegrinom nastala, ko bi ne bil grof Konarski, ki je ohranil v takih slučajih jako mirno kri, zadušil tega razvnetja. On je še bil edini, ki je imponiral v tej razdraženosti mladima politikoma. Dame sevéda niso v takih slučajih same svoje, temveč se le na nazore svojih mož upirajo. Zatorej povzdigne grof v tem trenutku svoj glas, ko je začela razburjenost med Robertom in Vegrinom že neljuba postajati, ter prosi besede. Takoj potihne vse, in on jame govoriti:

„Dovolite, gospoda moja, kratek intermezzo!“ In zdaj začne razkladati razne principe, na katerih se snujejo vlade in ministerstva. On poudarja splošna načela, po katerih se morajo ministerstva ravhati, in slednjič preide na tedanjo Auerspergovo vlado ter jo nad vse povelečuje.

„Jaz sem mnogo videl in še več skusil,“ nadaljuje zdaj samosvestno. „Bil sem pod raznimi vladami, ali reči moram, da je ni bilo boljše od sedanje!“

„Tako govoriš vedno, bodi si ta ali ona stranka na krmilu. Tebi je vsaka vlada, ki vodi baš državni čoln, najljubša,“ seže mu hudomušno njegova soproga v besedo, ki je tudi hotela nocój, po Robertu in Vegrinu navdušena, uganjati svojo politiko.

„To nič ne dé; zá-me je pač ta vlada najboljša, in to je dovolj! Ako bi ne bila, povedal bi jaz že svojim prijateljem, ki sedé na krmilu, odločno svoje mnenje.“

„Zakaj se Vam pa dozdeva, gospod grof, sedanja vlada najboljša?“ vpraša ga radovedno dr. Vogrin.

„Zatorej ker imam z njo enake nazore, kako se mora vladati v Avstriji. Avstro-ogerska država morala bi obstajati iz dveh narodov, t. j. Nemcev in Magyarov. V cislajtaniji naj vladajo Nemci, in nemški jezik bodi edini v rabi, tam pri Vas pa, gospod baron, le Magyari in edino jezik magyarski.“

Pri teh besedah pa puhne iz čibuka gosti oblak dima in konečno še pristavi: „In tej krasnej misli vladinej drznej se še celó nekteri poslanci protiviti! Ali bi ne bila to lepa država? Ali niste vsi mojega in vladinega mnenja?“

Temu vprašanju nikdo ne odgovori, a ni ga tudi nikdo v tej družbi odobral. Grofinji ni hotelo v glavo, zakaj bi delili Nemci državo in vlado z Magyari, ter oméni, da je po njenem mnenji ona država najlepša, v

ktorej le en narod vlada in se le eden jezik govori, kakor je to na Angleškem, Francoskem, Italijanskem, Ruskem in na Nemškem.

Ali tudi baronu Robertu ni bilo mnenje grofovo povšeči. Zakaj bi njegov magyarski narod, ki šteje same junake in državnike, ne vladal tudi nad Nemei? Zakaj bi na Dunaji ne sedeli še na drugih ministerskih stolih Magyari, kakor slavni Andrassy na svojem? Saj je on uzor državnika. In ko bi ne bil ta sam na Dunaji, kakšna bi že bila njihova magyarska država!?

Taka ošabnost bila je našega Slovenca, dr. Vogrina, ki je bil kakor dandanes že vsak izmed nas tudi politik, skoro s stola vzdignola. Ali do dobra prepričan, da je treba v takih razgovorih hladne krvi, obsedi mirno, pričakujoč, kaj se pride nocój vse na vrsto.

A nikdo ne odgovori več. Gospá Skenovska se je namreč bala sama protiviti se gospodu grofu, kajti red je bil na njej, da svoje mnenje izrazi; a Rihard se je pa malo menil, kakor znamo, za politiške pogovore.

Ker se torej nikdo več ne oglasi, vpraša grof dr. Vogrina, kaj on k njegovim nazorom poreče. In kaj mislite je storil naš Milko? — Je-li molčal, kakor so navadno delali za Lasser-Auerspergove in Stre-mayerjeve vlade naši mladi, dà često tudi starejši Slovenci, ako so prišli v društva, kjer so bili ali edini zastopniki svojega naroda ali pa le v manjšini? Je-li on tako zatajil svoj notranji čut in svoje sveto prepričanje, kakor se še med nami dandanes godi, ko čestokrat možjé, ki se sicer z narodnostjo ponašajo, iz same kourtoisije v odličnih družbah svoje nazore in svojo ljubezen do našega naroda zatajujejo? — Ne, tega ni storil Vogrin! On je bil mož ne le po imenu, temveč tudi po značaji. Čutil se je Slovenca v svojem srci, a ne nosil narodnosti samo na jeziku! On je vedel, da imé „izdajica“ nikjer ne pristoja, tudi v salonu med damami in plemenitaši ne! Zatorej je Vogrin mirno, a odločno svoje notranje mišljenje izrekel ter govoril navdušeno, takó-le začevši:

„Ako je zarés Vaša želja, gospod grof, da Vam odkritosrčno povém, kako se mi dopadajo Vaša politiška načela, pač prosim, da mi visoka gospoda ne zameri, ako moj duh in srce druga mnenja in drugačne misli oživljajo.“

„Le govorite, gospod doktor,“ navdušuje ga gospá Skenovska, ki je že čutila, da jej bode iz srca govoril.

Tako vzpodbujan govoril je Vogrin dolgo. Sama navdušenost za narodno našo stvar narekovala mu je besede. Dokazoval je pravico enakopravnosti vseh narodov v Avstriji, našteval nedoslednosti nasprotnikov naših, navajal dokazov, kako pogubljiva je za nas Slovane — politika Andrassyjeva, politika magyarskega or ...

Tu mu je pa presekala besedo baron Robert, kričéč, da to ni rés, naj molči, to je veleizdajstvo, to je — panslaviseim! A drugi so k sreči Roberta zavračali, rekóč, da vlada tú prostost govora! Zakaj take navdušenosti in prepričalnih dokazov ni mogla naša gospoda dostikrat slišati, in radi so torej poslušali našega rojaka, vzlasti gospá Skenovska in grofinja. In Olga — ona je samega strahú trepetala, vidéč, kako se iskrijo zdaj Robertu oči od same razburjenosti in notranjega srda.

Govor Vogrinov pa je bil tudi tako gladek in polen neovrgljivih dokazov, kakor govor našega poslanca grofa Hohenwarta, ki ga je govoril v državnem zboru dne 29. maja istega leta proti novej dualističnej avstro-ogerskej pogodbi. In besede Vogrinove majale so tako na stebrih vnaje Andrassyjeve politike, kakor javni govori dr. Vošnjaka in Hermana, naših narodnih zastopnikov, nekaj dnij prej v državnej zbornici!

Vsi so se čudili zgovornosti našega rojaka, najbolj pa ga je občudovala Olga, ki mu je zrla, ko je govoril, neprestano v oči.

Končal pa je Vogrin svoj govor, naglašujóč, da se že rušijo stebri tedanje vlade, da se že imenuje mož, ki bode ustanovil vlado, vsem narodom v Avstriji pravično. „In baš to mi je živ dokaz,“ nadaljuje potém, „da so sedanja načela o vladanji Avstrije kriva, in da bode konečno pravica in resnica prodrla in zmagala. Le ravnopravnost in mir med narodi bode krepil moč avstrijske države; a da to dosežemo, porok so nam besede Nj. Veličanstva: Naredite mir med mojimi narodi!“

Tako je sklenol Vogrin. Vsi so ga hvalili, najbolj pa gospá Skenovska, kajti njej je zarés iz srea govoril. Le baron Robert je še zavračal njegove dokaze, zasmehoval pravico in enakopravnost, trdéč, da je le tam pravica, koder vlada — moč in meč! A grof Konarski sam pa ni zameril Vogrinu njegove odkritosrčnosti, temveč on je le pristavil, kakor je tudi še dandanes navada našim nasprotnikom:

„Vi ste lepo govorili, gospod doktor, tudi mnogo dokazov ste navedli, ali — ali — prepričali me niste Vi kakor tudi Vaši poslanci ne!“

Baronu Robertu pa sevéda niso bile te besede po godu, temveč on je še dalje ugovarjal. Zmerjal je drznost Vogrinovo ter zavračal smešne zahteve malega slovenskega naročiča, iz kterega je vzrastel naš Milko.

K sreči pa niso njegove besede našle poslušalcev. Utis Vogrinovega govora bil je premočen in zmagovit, ali ta svoj triumf je naš Slovenec drago plačal! On ni slutil, da imajo stene privatnih salonov ušesa in oči, kakor se to še zdaj v gostilnah in kavarnah na Slovenskem žalibože nahaja, dà on niti sanjal ni, da se bode moral še za svoje besede pokoriti!

Njegov tekmeec baron Robert gojil je namreč srd in nepopisljivo sovraštvo do Vogrina, in ko je došel kmalu potém domú, izlil je svoj žolč v peró. Pisal je takoj gospodu Skenovskemu o vsem, kar je opazoval

med Olgo in Vogrinom. Naznanil mu je, da ljubi njegova hči, hči bogatega viteza Skenovskega, — revnega domačega učitelja, priprostega plebejca! Tu in tu ga je sama pričakovala; njegovej hiši pa preti po Vogrinu velika nesreča in strašna sramota. Opisal je tudi njegov politiški govor, tu in tam še marsikaj sam dodal ter tako očrnil blagega rodoljuba. Konec pisma pa je sodržaval nauk in nasvèt, naj gre gospod Skenovski k ministru in k referentu. Tam naj vse objavi in naj na vsak način skuša zaprečiti, da Vogrin državne službe ne dobi. Le tako se more Olgina ljubezen do Vogrina zadušiti in njegovej hiši odvrnoti preteča sramota!!

Še tisto noč je nesel Robert sam pismo na pošto; kajti bal se je, da bi prišlo sicer prepozno ter ne moglo več uničiti prihodnosti in sreče svojega nasprotnika.

(Dalje pride.)

Babica.

Vnučka ima babica prerada,
Z zvesto ga ljubeznijo zaklada,
Vedno v mislih on pred njo stoji —
Naj ga tudi videla še ni!

O kakó bi glasno zavriskala,
Hvalo milemu Bogú dajala,
Ko v naročje njeno bi vesél
Vnuček, oj, pritekel, jo objél!

Ločiti se z njim bi jej ne bilo
Môči, ko okó bi zrla milo,
Ustic smeh in kódrice zlaté,
Čula glas besede mu sladké.

Izumela v kratek čas nemudno
Bajko bi mu ali basen čudno,
To poslušal vnuček bi skrbnó,
Vá-njo se zamikal preljubó!

Ko bi mlade ptičice zapele,
Rože in vijolice spet cvele,
Tja v zeleno bi dobrovo šla
Z vnučkom svojim srečna babica.

In metuljev bi smejóč lovila,
Med poljubi róžic vkup nosila,
Solnčni čas bi njima bil cvetan
Velik praznik od Bogá poslán.

To bi žitje bilo rajsko — blágo,
Babici neizrečeno drágo,
Smrti se branilo bi srcé,
Kajti bila bi v nebesih že!

Ko cvetlice v polji vse zaspale,
In snežinke v vzduhu bi plesale,
Nežnosti naklanjal bi razgret
Vnuček mislij jej nedolžnih cvet.

Nekega večera pa nosila
Práznična oba bi oblačila,
V hiši smrečij vonj dehtél krepák,
Zvunaj čul se glas zvonóv sladák.

„Božič zdaj drevesce ti napravlja,
Z lučicami ga, z darmi poslavlja!“
Divno-srečno se smejó oči:
„Li v dvorani zašumelo ni?“

Srčice glasneje mu utriplje
In naproti svit se že usiplje,
„Zvonček póje! — oj, hitiva tja —
Glejte lučic, zlata babica!“

„Grem, žegrem, moj!“ — a zakaj li sanje,
Hrepenenje, želje te vsakdanje?
Kdó od juga mi je sever še! ...
Tù sem jaz in tam moj ljubec je.

Lujiza Pesjakova.

Sonetni venec.

V.

In srca kdo bi slikal harmonije,
Mladosti kratke, ko nam doba zlata
Nebes odpira tu visoka vrata,
Pomlad za nas ko vsaka vence vije;

In sredi te nam rajske lepотиje
Ljubezen dahne ko za sestro, brata,
Boječe najdemo ko srečo svata,
Ime device v čut ko vsak se zlije.

Za njo nas steza vsaka, misel vodi,
V bridkosti nam je njen pogled hladilo,
Opevamo jo zvesto v rajskeji odi.

In meni se je tudi pripetilo,
Za angeljem da takim noga hodi,
Ki duh nam dvigajo nad zemsko silo.

VI.

Ki duh nam dvigajo naš zemsko silo,
So v dnevih naših za domovje dela,
Ko družba se izgublja vsa vesela,
K zahodu solnce nam se je nagnilo,

Odreka ko zaslug nam svet plačilo,
Za nas počitka nima zemlja cela.
Mladosti cvetje vse je slana vzela,
Jezer se tug nad nami je vselilo.

Zaprimo okna in stanice vrata,
Naj delo bode slast in tolažilo
Za dom premili, za soseda, brata!

Gorje nas ni, ne bode nas vклонilo,
Podobe vse, da poka zora zlata,
O vzorih svetlih nam budé čutilo.

VII.

O vzorih svetlih nam budé čutilo
Ženice naše krasne in marljive;
O blagor, komur Parce nevtrudljive
Sezidajo ognjišče lastno, milo.

Kaj samskih ur je on ne vé strašilo
V naročji spremljevalke ljubeznive,
Z obraza ona misli vse, čutiljive
Grenkosti bere, diše tolažilo.

Jaz v tebi najti spremljevalko tako
Sem mislil, kakor brat Ifigenije
Orest je našel sestro ti enako,

Živeti s tabo v raji domačije
Deliti s tabo misel, željo vsako
Dni pozne še, ko solnce zadnje sije.

VIII.

Dni pozne še, ko solnce zadnje sije,
Navzdol hiti življenja prašna cesta,
Spomin nas slađek vodi v ona mesta,
Življenja boj kjer prve boje bije.

Ušesu starca lepše melodije,
Tolažbe ni, kot če mladina zvesta
In rod se dramí, njemu trud nevesta
Iz žulov trdih novo cvetje vije.

Med trnjem in solzami so rodile
Se pesni moje zadnje te in žale,
Ljubezni so brez upa se glasile.

Tolažba vendar meni so ostale,
Imé da vedno tvoje bi slavile,
Imé so pevca meni Parce dale.

J. S. Turgeneva poesije v prosi.*

Poslovenil A. Hudovernik.

Marica.

Ko sem živel še v Petrogradu — od tega je že mnogo let — in kedar sem slučajno najel voznika, začel sem vselej z njim pogovor.

Posebno sem se rad razgovarjal z nočnimi vozniki, — z revnimi zvunaj mesta stanujočimi kmeti, ki so prišli v prestolno mesto s sanmi, z okro (rumeno)-namazanimi in s slabim kljusetom, upajóč, da bodo o tem živeli ter gospodi najemnino plačevali.

Nekdaj najmem tudi takega voznika... Mladeneč dvajsetih let, velik, lepe postave, mlad, globokih očij in rudečih lic; plavenkasti lasje videli so se mu izpod kape, katero si je bil do obrvij potisnol. In kolikor toliko segal je njegov kamelot črez njegova junaška pleča.

Vse eno pa se je kazal voznikov brezbradni obraz žalosten in pobit.

Razgovarjal sem se z njim. Tudi v njegovem glasu zapazim tugo.

— Kaj je brate? poprašam ga jaz. — Zakaj nisi vesel? — Kako gorjé te muči? —

Mladeneč mi precej ne odgovori.

— Gorje je! gospod! gorje! izpregovori slednjič. — Da in tako je, da ne more biti večje. Žena mi je umrla.

— Si jo li ti ljubil?... To ženo svojo?

Mladeneč se ni obrnul k meni; le glavo je nekoliko naklonil.

— Ljubil! gospod. Osmi mesec je že prešel... a pozabiti ne morem. Gloda mi srce gloda.

— In zakaj je morala umreti? Mlada in zdrava?... V enem dnevu vzela jo je kolera.

— Ali ti je bila dobra?

— Ah! gospod! — vzdihne težko mož. Tako dobro sva živela vkup. Brez mene je končala. Ko jaz to zvem, bili so jo že pokopali — pospešim se takoj v vas domú. Pripeljem se, a bilo je že pol noči. V izbo grem, postanem na sredi in izpregovorim tako tiho: „Marica! o Marica!“ Le čvrček je še škripal. Tedaj pa zaplakam, vsedem se na izbina tla — ter udarim z dlanjo po zemlji! — Nenasitljivo žrelo! izpregovorim... Pogoltnolo si njo... pogoltni še mene! — Ah Marica!

* Stihotvorenija v prozje J. S. Turgeneva. „Poesije v prosi“ je naslov najnovejšemu delu T., katero je priobčil Vjestnik Evropy v zadnjem zvezku 1. leta. Teh krasnih poesij, ktere je spisal Turgenev v zadnjih petih letih, je vseh skupaj petdeset. V sledečem podajemo štiri take poesije v slov. prevodu, da razvidijo čitatelji značaj celega dela.

Marica! izpregovori zopet z zamolklim glasom. In ne spustivši iz rok uzde, stisne si z rokavicama solzo iz očij, otrese jo, vrže jo v stran, pomigne z ramama — in ne izpregovori nobene besede več.

Jaz stopim iz saniž ter mu dam pet altinij, ktere sem imel od več (altinija = tri kopejke). On se mi globoko prikloni, prime z obema rokama za kapo — ter se počasi odpelje po snežnej odeji puste ulice, zalite s sivo meglo januarskega mraza.

Aprila meseca 1878.

Prosjak.

Sprehajam se po ulici . . . prosjak ustavi me, slaboten starček.

Vnetih solznih očij, osinelih ustnic, njegove cape so nečiste kakor njegove rane. O kako grdo je obglodala revščina to nesrečno bitje!

On mi pomoli svojo rudeče-otečeno, umazano roko, on vzdihuje in stoka, ko me poprosi miloščine.

Jaz iščem in iščem po vseh žepih . . . Ni mošnje, ni ure, celó rute ne! . . . Jaz nisem ničesar sebój vzel.

Prosjak pa je že čakal . . . in roka njegova, ktero je pomolil, — slabo se je tresla in padala skupaj.

Ves zmešan in preplašen stisnem mu krepko to umazano, tresočo se roko . . .

„Ne zameri, brat, ničesar nimam pri sebi, brat!“

Prosjak obrne na mene svoje vnete oči, njegove osinele ustnice se nasmehljajo — in on stiska moje, od mraza otrpnene prste.

— Dobro je tako brat! — izpregovori on — tudi za to lepa hvala!

— Tudi to, brate! je miloščina! —

Jaz sem se pa v tem trenutku zavedel, da sem tudi dobil miloščine od svojega brata.

Februarja meseca 1878.

Bogatina.

Kedar mi hvalijo bogatina Rotschilda, kteri iz ogromnih svojih dohodkov daruje cele tisočake za izgojo otrok, za lečenje bolnikov, za preskrbljevanje starih, hvalim ga tudi jaz in sem ginen.

No kakor ga hvalim in sem ginen, spomniti se moram le neke uboge kmetske rodbine, ki je vzela siroto-nečakinjo v svojo siromašno hišo.

— Vzamemo li Katrico — rekla je žena, — poslednji naši groši pošli bodo za njo — celó za sol ne bo, da solimo kruh . . .

A mi ga jemo . . . pa neosoljenega, odgovori jej mož, njen soprog.

Kako daleč je Rotschild od tega moža!

Julija meseca 1878.

Gostovanje pri najvišjem bitji.

Nekdaj je sklenolo najvišje bitje, da napravi veliko gostovanje v svojih sinjih dvoranah.

Vse čednosti bile so povabljene na to gostovanje.

Čednosti same . . . moški niso bili povabljeni . . . le samo dame.

Zbralo se jih je prav veliko — majhnih in velikih.

Majhne čednosti bile so bolj prijazne in ljubeznive kakor velike; vse pa so se kazale zadovoljne — in dvorljivo so se zabavale med seboj, kakor se spodobi bližnjim sorodnikom in znancem.

Najvišje bitje pa je zapazilo dvoje prekrasnih dam, kateri kakor se je videlo, niste bili ena drugej znani.

Gospodar prime eno od teh dam za roko in jo pelje k drugej.

„Dobrotljivost!“ — pravi on in pokaže na prvo.

„Hvaležnost!“ — pristavi on ter pokaže na drugo.

Obe čednosti pa ste se neizrečeno začudili; kajti kar svet stoji — a tega je že dolgo, — videli ste se prvič!

Decembra meseca 1878.

Bosenske zanovétke.

Spisal *Rajko Perušek.*

XI.¹

Človeško življenje je dramatična igra v treh dejanjih, kojih najizrazitejši prizori so porod, venčanje in smrt. Ta dramatična igra je ali vesela ali žalostna igra ali pa tudi tragikomoedija, in to zadnje v največ slučajih. Mladost in večkrat tudi venčanje so vesela dejanja, starost pako i njen zadnji prizor po največ tragoedija. Dovolj, dragi čitatelj, da ti takov drama iz turskega življenja predočim.

Vsako tursko dete zagleda to solzno dolino brez kake tuje pripomoči. Redki so slučaji, da se pokliče kaka baba, ktera sodeluje pri porodu in pomaga, da se spravi mlado Ture na svet. Sedaj vprašajo očeta, kako naj bode ime detetu, in ta mu dá kako arabsko ime, na pr. Abdul, Hasan, Omer, Salih, Ibráhim, Mohámed, Jusuf (Jožef), Alija (Elija) itd. Ženska imena so na pr. Fata, Drviša, Umija, Sadika, Aiša itd. Prva ceremonija, ktera ga uvede v družbo pravovernikov, je ta, da mu oče ali tudi kdo drug v eno uho pošepeta oni poziv k molitvi, ki se vsak

¹ Glej Kres II. p. 255, 309, 366, 421, 470 sled.

dan z munar razlega. — Ako je novorojenče moško, mora se pri muktaru ali poglavarji ene mahale (oddelka gradskega) naznaniti porod njegov, za dekleta se razven bližnjih sorodnikov živa duša ne briga. — Pravi Turci obiteljskih imen nimajo, pač pa bosenski mohamedanci. Posebno stare plemenitaške obitelji so ohranile svoja pradedovska imena, na pr. Sokolovići, Kapetanovići, Čengići. — Pri drugih se pa prezime tudi menja; tako na pr. zove se oče Fadil paša, a sin Mustafa Fadil pašić t. j. Mustafa sin Fadil paše. — Mnoge stare obitelji so svoja imena poturčile; tako na pr. Rajkovići v Dženetić (dženet znači raj). — Da se deca domá odgaja, to se razume, in jaz dvomim, da so mohamedancem poznane dojilje. Po koranu ima se deca dve leti dojiti, ktera zapoved pa se ne izpolnjuje tako strogo.

Včasih Turci tujo deco posinjujejo ali adoptirajo. To se zgodi po orientalnem načinu. Pomajka strpa dete (in le prav mala deca se posinjuje) v široke svoje hlače ter ga spusti na zemljo, kot da ga je porodila. Tak posinek ima potem vsa prava kakor pravi sin.

Da postane mladi Turčin pravi mohamedanec, mora se sunetiti t. j. obrezati, kar se ima zgoditi pred svedoki in pred imamom. V istem času se tudi dečaku, ki je do sedaj nosil dolge kodre, glava obrije in le vzadi kita (perčin) pusti, zató da ga bode na sodni dan (kijamet) mogel angelj za grivo prijeti in v nebo nesti.

Potém se pošlje dečko v šolo, da se nauči nekaj čitati in nekoliko izrekov korana na izust. Kedar postane večji in močnejši, mora očetu pomagati na polji ali pa v prodajalnici, ali pa ako je imovit, z očetom vred lenobo pase.

Dekleta se samo nekoliko koranovih izrekov naučé, inace pa rastejo v strašnej nevednosti, ker jim je edini pot na česmo, k ekmedžiji (pekaru) ali pa na čaršijo, a to poslednje vrlo redko, tako da s tujim svetom skoro nič v dotiko ne pridejo. V Sarajevu je dosti ženskih, ktere še niso nikdar iz predmestja in oddaljenih ulic v mesto prišle.

Sedaj se približuje Ture drugemu aktu svojega življenja, venčanju. Sinu poišče nevesto ali mati, ali pa si jo poišče sam. O tem ašikluku sem že pripovedoval.¹ Ako sta se mlada zaljubila ali dogovorila, pošlje mladeneč dva prijatelja ali dva sorodnika snubit. Ako mu stariši dekleta radovoljno ne dadó, otme ga mnogokrat tudi proti njenej volji silom, in potém se oče dekletin že omehča in privoli v zakon; kajti drugače bi bila hči omadeževana, in noben mladeneč bi je več ne vzel v zakon, če se je deklice tuja moška oseba dotaknola.

Ženin (gjuvegija), bodoči tast in svedoki podajo se h kadiji (sodniku), in tamo se napiše ženitovanjsko pismo, baš kakor pri nas. S tem je

¹ Glej Kres II. p. 424 sl.

javna poroka potrjena, in ostale ceremonije so samo običaj. — Po tem, rekel bi, notarijatskem aktu pelje ženin svedoke na zajutrek, ki se sevêda znatno razlikuje od našega *déjeûner à la fourchette*.

Potém si pošiljata zaročenca darove, in osobito nevesta pošlje balo v hišo zaročenčevo. Dote ne dobivajo neveste. Po smrti roditeljev dobê še le njim po zakonu pripadajoči del zapuščine.

Konečno se priredi v ženinovej hiši gostba, in sicer posebno za moške in posebno za ženske.

Kakih deset poznanih žen (endji-bule) pride po nevesto, in to v noči od srede do četrтка, opere jo v kopeli, odene z duvakom (t. j. finim obrusom) ter jo pelje v hišo ženinovo. Dok se moški zabavljajo s pitjem in petjem, sedé tudi žene v drugej sobi ter položé nevesto na minder in jej dlani in podplate s knom (knacoloophonium) namažejo, ktera procedura ni menda najprijetnejša; kajti neka gospa, ki je bila prisotna pri takej ceremoniji, rekla je, da se je dekle branilo in plakalo, ali ozbiljno, ali samo tako, kakor naše kmetske neveste plačejo, ne vém. Potém jo posujejo s sečerom (bonboni) i novcem, kar ima biti symbol, naj jima bode zakon sladek, srečen in plodovit.

Sedaj je žena in gospodinja. Kakovo je od sedaj zanaprej njeno življenje, to sem že v prejšnjih odstavkih popisal. Ako ima Turčin več žen, ima vsaka za sebe svoje gospodinjstvo. Omeniti mi je še, da Turci s svojimi ženami ljubeznivo in dobro ravnaajo. Deklice se ženijo v starosti od 13—16 let, mladenči, kedar jim je 16—20 let.

Z ženitbo stopil je naš junak i naša junakinja v tretje dejanje svojega življenja. On se trudi in muči za vsakdanji kruh (ako je bogat, pa lenobo pase), postane resen in tako živi enolično do smrti. Žene gospodinijo domá in se trudijo razvedriti moža. One se žalibog skoro postarajo. Kedar so preko 30 let stare, izgubile so navadno že vse dražesti.

Kedar Turčin oboli, pokliče redkokrat zdravnika. „Kakor bog hoče,“ misli si. Imajo sicer nekaj vračev samoukov, ki kuhajo pijače iz raznih zelišč, napravljajo mazila, pa tudi kirurgične operacije izvajajo. K ženam nimajo itak lečniki pristopa. Žene so zamotane, in telesa jej lečnik ne sme potipati, celó žilo jej potipa le skozi tančico, in ako se gjaur dotakne njene roke, mahne z roko, kakor bi hotela odvreči nečistost, ktero je dotika z nevernikom pouzročila.

Kedar kdo umira, zberó se sorodniki in prijatelji okoli njega in molijo, pa kadilo zažgó. Smrt se razglasi v mahali, v kateri je bolnik stanoval, in ljudje pridejo, da mu oči zatisnejo, ude raztegnejo, telo operejo s toplo vodo, roke; noge in kolena s kafro namažejo, ušesa, nosnice in vse ostale šupljine pa z bombažem zamašé. Ta posel vršijo pri moških moški, pri ženskih ženske. Potém zavijejo truplo v platneno rjuho ter ga odnesó v džamijo. Tam molijo za dušo umrlega in često se beračem

darovi delé. Najdalje v 24 urah po smrti nesejo mrtveca k pogrebu. Ako umre kdo po zatonu solnea, odnesó ga v džamijo in ga že prihodnji dan pokopljejo. Pokopljejo ga pa zató tako brzo, ker stoji v koranu: „Ako je pokojnik izvoljenik, nesite ga čim brže, kamor mu je priti; ako je pako zavrženik, iznebite se ga kar preje mogoče“.

Mrtvec leži v odprtej trugi, ki ima na dnu po dve ali po tri povprečne tanke deske pričvrščene, ki služé namesto nosila. Pokrito je truplo z mrtvaškim prtom, na vzglavji je pri moških turban, pri ženah koprena, pri devojkah cvetje; tako nesó mrtvéca brez glasbe in vsak mimogredoči pristopi ter izkaže s tem poslednjo čast, da vsaj za eden trenotek trugo na rame vzame in zopet drugemu od zadaj se pehajočih poda.

Na mezaru (pokopališči) zakopljejo truplo v jamo 3—4 čevlje globoko, tako da leži na desnej strani proti Meki obrneno. Da ga zemlja ne tišči, postavijo preko njega nekoliko desek, katerih eden konec se opira v dno, drugi pa na grobnej steni sloni. Potém nasujejo zemlje in iz korana dotične stvari molijo. Najzadnji ostane imam, ki nekoliko korakov od groba mrtvemu zakliče: „Ia Ibrahime ibin meriem (Ti Ibrahime sin Merie — ali pa ktero drugo ime, kakor je bilo pač ime mrtvecu). Uskirl ahdelesi, karedžte Alleihi miniet dunjaluk (očituj svojo vero do Boga idoči z ovega sveta). Ako je pravi Turčin, koji je vedno po zakonu živel, odgovori mu: „Šehadet la illahe la ila, Mohamed resul, allah“ t. j. Razven Boga, ni Boga i Mohamed je njegov prorok. Eden hodža mi je rekel, da se „redkokrat“ kdo oglasi. — Morebiti se baš tisti oglasi, ki je bil le na videz mrtev, pa se je probudil, ko ga je jelo pomanjkanje zraka dušiti, kar se v hitnji, s ktero se mrtveci zakapajo, in pri pomanjkanji zdravniškega nadzora gotovo večkrat pripeti.

Na grob postavijo pri vzglavji i pri nogah po eden nišan t. j. grobni kamen. — Oni pri vzglavji kaže, kaj je bil mrtvec v življenji. Različne vrste turbana pokazujejo nam moške, fes neoženjene mlade momke, plosnati kameni pričajo, da počivajo pod njimi žene, a od zgoraj ravni postavljeni so devojkam v spomin. Na bašluku (t. j. nadglavnem kamenu) je pisano, kdo leži tu, ali ker Turci slova plitko izrezujejo in na mehkem kamenu, niso ti spomeniki dolgoveki. Na visokih mestih so postavljeni „türbe“, nekakvi mausoleji. Skoro vsaka džamija ima kraj sebe mezar, tako da je teh pokopališč povsodi polno, kamor se ozreš, ker se ne sme nikdo pokopati več na mestu, kjer že kdo počivlje, kakor je tudi zabranjeno stopati na grobove. Oni so Turkom svetinje in često se vidi, kako se pobožni ustavljajo pred mezari, da bi opravili kratko molitev, posebno kjer je kak znamenit „svetac“ pokopan. Po molitvi si vsekdar pogladé brado v znak, da zahvaljujejo Boga, da znajo moliti.

Vanjskih znakov žalovanja pa mohamedanci ne nosijo.

(Dalje pride.)

Kako so stari narodi mrtve pokopavali.

Spisal *Fr. Wiesthaler.*

(Dalje.)

Obrnimo se proti severju k onemu narodu, ki je bil od osode poklican, da izpodrine s svetovnega odra v mehkužnost in podlost pogrezneno rimljanstvo ter prevzame kulturno nalogo njegovo. To je narod germanski ali nemški. Seznanimo se najprej z njegovimi nazori o smrti in o posmrtnem življenji! Germanu ni nebó samo obok nad zemljo, ampak tudi kraljestvo in bivališče večnih bogov in od njih izveličanih zemljanov. Rimska cesta in mavrica sta most, ki pelje iz doline solz v one blažene kraje. Vsak posamezni bog ima ondi svoje posebno stanovanje; najbolj znamenito in krasno je Odinovo; pravijo mu Walhöll: tjekaj spremljajo Walkyrije duše junakov, ki so na bojišči slavno smrt storili. Navadna smrtna boginja je Halja ali Hel; sama sicer navadno ne mori ljudij in jim tudi ne pošilja nikakoršnih smrtonosnih zlov, temveč sprejema le duše mrtvih v svojo hišo ter je čuva pazljivo. Samo ob kužnih boleznih jaha na trinogatem konji okrog ter davi uboge ljudi. Smrt, ki je podložna Odinu in Halji, je človeku vedno za petami; kedar jo pokličeš, takoj je pri tebi. Trdno zvezane mrtve spremlja po dobro uglašenej cesti ter jim celó za dolgo pot črevlje maže. Večkrat zajezdi konja in posadi ná-nj mrtveca zraven sebe. Kaže se pa tudi lakomno in požrešno sovražnico, ki človeka zalezuje in se z njim bori, dokler ga ne podere na tla. Kot vojskovodja zapoveduje velikej armadi, ki postaja čim dalje večja. A Germani jo poznajo tudi od veselejše strani in trdijo, da češče s svojimi družniki raja. Primerjajo jo s koscem, ki ljudi kakor bilke kosi (primeri slovenski rek: „Smrt ima koso, ne sekire“). Njeni priimki so: ljuta, srdita, bridka, navadna, sveta.¹

Najstarejši način shranjevanja mrtvih trupel pri severnih Germanih je ta, da je polagajo na ladije ter prepuščajo valovitemu morju, ali pa napravijo na ladiji gromado, ktero z mrličem in ladijo vred na odprtem morji sežgó. Z možem zgori navadno tudi žena in konj njegov. Tako nam mrtvaške obrede predzgodovinske dobe popisujejo starogermanske narodne epopeje. Ta šega je jako pomenljiva, kajti Germanu je nastal vesoljni svet iz dveh prvotnih elementov, ognja in vode, torej je prav primerno, da se vrne duša po smrti zopet tjekaj, od koder je svoje žitje prejela.

Iz rimske dobe nam je ohranjena zanimiva vest o germanskih pogrebnih običajih v Tacitovej „Germaniji“ (c. 27), ki se glasi takó-le:

¹ Primeri: Jak. Grimm *Deutsche Mythologie*, p. 473.

„Funerum nulla ambitio. Id solum observant, ut corpora clarorum virorum certis lignis crementur. Struem rogi nec vestibus nec odoribus cumulant: sua cuique arma, quorundam igni et equus adiicitur. Sepulcrum caespes erigit: monumentorum arduum et operosum honorem ut gravem defunctis aspernantur. Lamenta ac lacrimas cito, dolorem et tristitiam tarde ponunt. Feminis lugere honestum est, viris meminisse.“ S tem se skoro popolnoma njema, kar poročajo drugi pisatelji o tej zadevi.

Gotje so svoje mrliče sežigavali. Prokopij pripoveduje, da so se dale pri gotških Herulcih žene še v 6. veku po Kristu na gromadah s svojimi moži sežigati. Svojim bogovom, pravi, doprinašajo tudi človeške daritve. Starce in bolnike preje usmrtijo in potem sežgó. Kajti taki ljudje nimajo po njihovih postavah pravice živeti, temveč morajo svoje sorodnike prositi, da je kakor hitro mogoče s sveta spravijo. V ta namen napravijo sorodniki velikansko leseno gromado, položé na njo starca ali bolnika ter mu pošljejo Herulca, ki mu ni v rodu, da ga zabode. Sorodnika svojega umoriti smatrajo namreč za eno največjih pregreh. Ko se najeti morilec po dovršenem opraviilu vrne, prižgó z zubljami gromado, zberejo, ko je plamen ugasnol, kosti ter je takoj zagrebó. Če umrje kak Herulec neposilne smrti, mora žena z njim na gromadi zgoreti ali se pa na moževem grobu obesiti, da dokaže svojo zvestobo in si ohrani dobro ime; zakaj sicer jo zadene največja sramota in vsi sorodniki jo zaničujejo in črté.

Zanimivo je, kako so pokopali zapadni Gotje svojega kralja Alaríah, ki je bil na potu v Afriko pri Cosenzi v spodnji Italiji iznenada umrl. Odvratili so reko Busento in zaukazali zajetnikom v njenej strugi grob napraviti. Truplo kraljevo posadili so oboroženo na konja ter je tako v grob postavili, zasuli ga potem in zopet vodo črez-enj napeljali, usmrtivši vse kopače, da bi ne izdali ničesa. Mrliča oropati bila jim je pregreha, ktero so s smrtjo na gromadi kaznovali, češ da se tak ropar ni pregrešil samo zoper truplo, ampak da mu je tudi del življenja ukradel; mislili so namreč, da biva duša umrlega še pri trupu.

So li stari Švabi, Bavarci, Burgundi in Longobardi svoje mrtve sežigavali ali ne, tega nam ne pové nikakoršno zgodovinsko poročilo. Ko so ti narodi postali bolj znani, bila je povsodi že krščanska šega pokopavanja razširjena. A po obilnih pepelnjakih, ki se v njihovih grobih mnogokrat zraven celih okostnic najdejo, dá se sklepati, da je bilo pri njih i sežigavanje običajno. Isto velja o Frankih. Opirajoč se na mnoga mesta salskega zakonika trdi Jak. Grimm, da so Franki, še predno so bili izpreobrnjeni, svoje mrtve pokopavali, pa tudi sežigali. Krščanstvo ni moglo poganskih šeg nikdar popolnem iztrebiti. V grobu frankovskega kralja Childericha našli so njegovo orožje, mnogo zlatega lepoticja, amuletov, denarja, orodja, pečatni prstan, eno podkev njegovega konja

in na strani celo človeško glavo, o kateri ugibljejo, da je njegovega maršala, ki je prostovoljno s svojim kraljem umrl. Kaj pa sledi iz vsega tega? Da je bila Frankom smrt le prehod k drugemu, enakemu življenju, kjer je moral človek vse pri sebi in okrog sebe imeti, kar mu je na zemlji rabilo. Grob jim je bil počivališče mrtvih; zato so ga imenovali „Chreoburg“ — mrliški grad. Ker je pokopanec še naprej živel, ni se smel nihče drug nad njim pokopati. Pri pogrebu so vselej strašansko tulili, na grobu pa jedli in pili. To gostijo mrtvaško ponavljali so vsako leto 22. februarja; ta dan prinašali so i mrtvim jedila na grob ter po maši prejeli sv. obhajilo. Kakor Franki pokopavali so tudi Burgundi svoje mrtve zavite v tančice in plašče. Poganski Turinžanje pa so svoje mrtve še v prvej polovici sedmega veka sežigavali. Iz starih junaških pesnij je razvidno, da so tudi Saksonci, Danci, Skandinavci in Anglosaksonci trupla svojih mrtvecev na gromadi pokončavali.

Starogermanski grobovi so kegljasti ali kopičasti, in ker so iste oblike tudi v njih ohranjeni pepelnjaki, sklepajo nekteri, da so morale tudi njihove hiše biti okroglaste. V mnogih pepelnjakih nahaja se denar, katerega so Germani kakor Rimeci in Grki svojim mrtvecem kot prevoznino v grob polagali. Kajti vsem arjoevropskim narodom lastna je vera, da mora umrli na potu v oni svet kako reko ali jezero prepluti in brodnika plačati. Zato se je ohranil ta običaj pri nekterih nemških rodovih do današnjega dne. —

Prekoračimo zdaj meje germanske in krenimo jo končno k njihovim sosedom in našim prednikom, starim Slovanom. Res redki in deloma tudi malo zanesljivi so iz starodavnosti ohranjeni kažipot, ki nas imajo voditi. Malo zanesljivi pravim, ker jih niso postavili Slovani sami, ampak večidel njihovi najbolj zagrizeni sovražniki ali saj tujci. A če tudi molče slovanska usta, tem glasneje nam govoré slovanski grobovi, katerih ni mogla uničiti „časov sila“.

Kakor vsi arjoevropski narodi uverjeni so tudi Slovani, da je duša človeška nesmrtna. Izveličanja v našem vzvišenem pomenu besede sicer ne poznajo; za svoja dobra dejanja ne pričakujejo od pravičnosti božje ničesa drugega, nego telesnih slastij. V obče je njihova vera v brezsmrtnost duše le malo tolažilna. Sicer si pa mislijo posamezni rodovi posmrtno življenje različno. Nekteri ugibljejo, da mora duša, zapustivši človeka v spanji, dolgo bloditi, in ker se vrne včasih na dom njegov, postavljajo jej ob posebnih časih jedi in pijače na okna, polagajo je celo v grob, menéč, da iskra življenja v mrliči ne ugasne, predno ni truplo popolnoma strohnelo. Pri drugih rodovih nahajamo poverje, da leta duša po drevji sem ter tja, dokler truplo ni sežgano ali pokopano. Prav lepo izražajo to misel stih i kraljedvorskega rokopisa v pesni „Čestmir in Vlaslav“:

„Krv kipi iz silnega Vlaslava,
Po zeleni travi v črno zemljo teče,
Vjide duša z ust mu rijovečih,
Izleti na drevje in po drevji
Sem ter tje, da mrtvega sožgejo.“ Levstik Rkp. kraljedvorski, str. 23.

Slični tem so granesi v pesni: „Za boj, Slavoj, Ljudek“ istega rokopisa:

„Brate, oj tam sivi vrh!
Tam bogovi zmago so darili nam.

Duš obilo tamkaj teka
Po drevesih sem ter tje,
Tiči se in zver boji jih plaha,
Same sove ne bojé se.
Mrtve pojmo v vrh pokopat!“ ib. str. 36.

Še le če je truplo spodobno shranjeno, dospe duša v bivališče senc (navi, raj), ki je sredi svetlih oblakov in polno zelenih travnikov in gozdov. Ondi biva tudi solnčni bog in duše še nerojenih ljudij, ondi cvete večna pomlad, ondi je hranjeno po zimi naravno življenje. Drugi zopet mislijo, da je dom blaženih duš visoka steklena gora, ki vedno zeleni. V večnej sreči in zadovoljnosti bivajo tamkaj duše v istih razmerah, kakor prej na zemlji: gospod je i tam gospod, rob pa tudi tam rob. Ta vera je storila, da se je dal slovanski vojak v bitvah raje usmrtiti nego ujeti.

Ker je opazoval Slovan pri vseh prirodnih prikaznih, pa tudi pri človeštvu na zemlji dvojno stran: dobro in zlobno, morala se mu je že zgodaj misel vzbuditi, da je morda i na onem svetu nekaka razlika med dobrimi in hudobnimi. Saj se zlobnih ljudij človeška družba že na zemlji skrbno izogiblje, zakaj bi se tedaj smeli ondi s pravičnimi pajdašiti? Za nje moral je biti poseben kraj, kjer so se jim vračala hudobna njihova dejanja. Pot do tega kraja najti pomagala mu je narava sama. Pogled na ravno še jasno, takoj potém pa z gromonosnimi oblaki prevlečeno nebo, na katerem so švigale ognjene strele, moral ga je spomniti muk in bolečin, katere ondi bivajoče duše v takih trenutkih trpé; s prva je ta kraj nebeškega ognja imenoval *pekli* (pekcl), a potém, ko je jel človeška dejanja po njihovej нравstvenej vrednosti meriti, značila mu je ta beseda bivališče zavrnjenih duš in stavil je je v podzemelje.¹ Nav ali raj loči širna nebeška reka od človeških stanovanj; kdor hoče tedaj tjekaj dospeti, mora to reko prepluti ali pa vsaj črez most iti; ta most pa je po slovanskem in sploh arjoevropskem mnenji mavrica ali rimska cesta.²

(Konec pride.)

¹ Dr. Gregor Krek *Einleitung in die slavische Literaturgeschichte*, p. 116 in sl.

² Primeri s tem, kar smo o germanskem bivališči izveličanih povedali!

Jarnikova zapuščina.

Priobčuje *J. Scheinigg.*

I.

Urban Jarnik, ki si je priboril po raznih svojih knjigah častno ime med slovenskimi in slovanskimi učenjaki, preživel je zadnja leta kot župnik v Blatogradu, kjer je dne 11. junija l. 1844. umrl. Ker je raztegnol svojo delavnost skoro črez vse stroke slovenskega starinoslovja in jezikoznanstva ter se seznanil z mnogimi učenjaki istega časa, kaže se verjetno, da je zapustil precej rokopisnega materiala, in to tembolj, ako pomislimo, da je bil Jarnik neumorno delaven mož. Po njegovej smrti raznesla se je literarna zapuščina; nekaj je je prišlo v Celovec, kjer se hrani v arhivu zgodovinskega društva koroškega, nekaj je ostalo v blatogradskem farovži, večji del pa se je pogubil in raztresel za vselej. Samo eno pesen nam je otel A. Janežič, priobčivši „iz Jarnikove zapuščine“ v „Slovenske Bčele“ III. tečaji (l. 1852) na str. 249 in sl. 31 kitic obsegajoči „Boj z drakonam“, znano narodno pravljico o celovškem zmaji in povstanku mestnega grba celovškega, v katerem gledaš „lintborna“. V Vodnikovem spomeniku na str. 112—115 razpravlja Janežič življenje in delovanje Jarnikovo in imenuje tudi obširnejše rokopise. Vendar omenjene so samo listine, ki je hrani zgodovinsko društvo, in še te površno; kajti Janežič ne navaja niti vseh važnejših rokopisov niti njih vsebine.

Lansko leto prišla je blatogradska zapuščina zopet na dan. Gospoda knezoškof. tajnik in kancelar L. Einšpieler in prof. V. Borštner obiskala sta 15. marca lanskega leta slučajno Blatograd. Z dovoljenjem tamošnjega župnika preiskala sta farni arhiv in našla v nekem zavitku Jarnikovih listin. Vzela sta je seboj in mi je blagovoljno prepustila, da se pregledajo in one objavijo, ktere zaslužijo, da se zanimamo za nje. Ko sem nekaj mesecev pozneje poprosil blatogradskega župnika, naj bi še enkrat v arhivu Jarnikovih listin iskal, odgovoril mi je, da je sicer ustregel mojej želji, a našel ni ničesar več, kar bi bilo Jarnikovega blaga; bržkone, piše, preiskovali so že arhiv za njegovega prednika gledé omenjene zapuščine in odnesli dotične listine; kajti dvomiti ni, da je pisatelj mnogo, mnogo slovstvene tvarine zapustil! Meseca grudna pregledovala sta tajnik zgodov. društva g. baron Hauser in urednik temu časopisu društveni arhiv v Celovci ter naletela na Jarnikove spise. V društvenih zapisnikih registrovana sta samo dva rokopisa, vsi ostali nimajo nobenega zaznamka.

Ker bodemo dne 11. majnika l. 1884. šteli sto let, odkar se je porodil naš „koroški Vodnik“, zdelo nam se je umestno, da si ogledamo na

drobno v sledečih posameznih črticah njega slovstveno zapuščino gledé obsega in vsebine. Pokazalo nam se bode marsikaj zanimivega o slovstvenih razmerah, osvetlila se bode po njej natančno pisateljeva vsestranska delavnost, razvideli bomo, kako je znal Jarnik uplivati na duševno obzorje koroškega razumništva t. j. duhovščine, naslednje nam pa bodo pisma vsaj deloma spričala, s kom je pisatelj občeval, in odkrila nekaj osebnih razmer.

Začnimo pri rokopisih, ki so bili tiskani.

1. Knjiga, koja je pridobila Jarniku največjo slavo, je „Versuch eines Etymologikons der Slowenischen Mundart in Inner-Oesterreich. Klagenfurt 1832. Gedruckt und verlegt von Ferd. Edl. von Kleinmayr.“ Cela knjiga hrani se v svojem prvem načrtu rokopisna. Predgovor, v katerem razlaga pisatelj, zakaj se je lotil slovarja, in kjer ob enem ocenja vrednost Pohlinovega rečnika, leži pri blatogradskih listinah, delo samo pa je shranjeno v zgodovinskem društvu; manuskript obsega dve vezani debeli folijo-knjigi in nosi tá-le naslov: „Idioticon der Slowenischen Mundart in Form eines Wurzelwörterbuches“. Zaznamovan je v zapisniku: „Nr. 51. XXVII. C. 31. Manuscript Nr. 265“. Ako primerjaš ta rokopis s tiskanim Etymologikom, izprevidiš takoj, da še ni bil pripravljen za tiskarno; v Etymologiku bereš mnogo izrazov, katerih v tem rokopisu zahman iščeš. Ta „Idiotikon“ je menda ono delo, o katerem omenja Jarnik v predgovoru svojega „Etymologika“: „Schon beiläufig vor einem Jahrzehend (t. j. okoli 1820) hat der Verfasser etwas diesem Werke ähnliches bearbeitet, und durch von fern her gemachte Aufmunterung fortgesetzt,“ a pozneje je to delo opustil; kajti l. 1830. „begann ich die Arbeit von Neuem, ohne von der früheren Gebrauch zu machen, indem ich mir einen andern Plan entwarf.“

Ob konci I. zvezka seštel je pisatelj sam, da obsega Idiotikon na 116 polah 20.000 besed; temu računu sledijo dodatki na 1 $\frac{1}{2}$ strani; za njimi beremo črez 900 latinskih besed v abecednem redu, katerim je dodan tu pa tam slovenski izraz sličnega korena, na pr.: pasco - pasti; sus - svinja itd. Na notranjej strani zavitkovej stojé imena rib, ki je lovijo v Vrbskem jezeru in po Dravi. V drugega zvezka drugej polovici nahajamo 37 listov nemško-slovenskega slovarja od „antragen“ do „befugen“. Za temi je prazen list, kojemu sledi 5 listov napisanih z zbirko, ki ima naslovno opazko „In Gutsmanns Sammlung der Stammwörter sind zu finden 700 fremde, 513 solche Wörter, deren Stammwurzeln ungewiss sind, Summa 1213.“ Tujke, katerih je sevéda največ nemških, zaznamoval je z zvezdico *, izrazom dvomljivega korena pa je pristavljaj opazko „?“.

Ta slovarček tujih in dvomljivih besed vzeti iz Gutsmannove zbirke je toliko važen za koroško slovenščino, kolikor nam kaže, kako vestno in

natanko je presojeval Jarnik slovarniško blago svojih prednikov, predno ga je uporabljal v svoje namene. V zgled hočemo nekaj primerov podati. Tujke so mu: abot = Einfalt; aldov = unblutiges Opfer; britek = bitter; damjek = Gemse; fentam = pfände; grinta = Krätze; kaštigam = kasteie; marinj = Rede; nor = Narr; ozbic = Absatz; pogača; račun = Ursache; štimám; žagrad; tabor; vomar = Kasten (Almer); črešnja itd.; o sledečih pa ne vé, od kod bi je naj izpeljaval: arovec = Kuhhaar; botam = rechne; darda = Wurfspiess; erz'n = säuerlich; ferk = Schraube; godlja; haba = Flügel; janka; kolter = Bettdecke; lantina = Segelstange; mohant = Kleienkåse; nešterga = Sånfte; orjak = Riese; praprat = Farrenkraut; rančoha = Halbstiefel; skedenj; žokam, žoknim = puffe, stosse; tehtam = trotzte um was; wage; utavec = Scherg; vučodarda = Rappier; čiležen = Draht; caymar = Brautführer (zahl-mar?) itd.

2. L. Gaja „Ilirska Danica“ prinesla je l. 1837. v III. tečaja 8. številki in sl. obširen „Dopis iz Koruške od Bratomira Dolinskoga“ pod naslovom „In necessariis unitas, in dubiis libertas, in omnibus caritas“. Prešérén je mislil, da je spisal te članke dr. J. Supan, ki je živel v Celovei v prognanstvu: „Der Verfasser des von Dir erwähnten Briefes an H. Gay dürfte nicht Jarnik sondern höchst wahrscheinlich der nach Kärnten relegirte Doktor und Professor Jacob Supan sein“ — piše St. Vrazu (gl. Pisma Prešérnova St. Vrazu, Letopis Matice Slov. z. l. 1877 na str. 159). A da se je vrli pesnik zmotil, priča nam ne samo ohranjeni rokopis, temveč tudi pismo Jarnikovo istemu St. Vrazu od 5. grudna 1836: „So habe ich z. B. einen bei 5 Bogen starken ausgearbeiteten Aufsatz für H. L. v. Gay gehabt, betreffend die Verbesserung der im Illyrischen vorkommenden fehlerhaften Declinationen“ in „Vermelden Sie H. v. Gay alles erdenkliche Gute und dass ich gesonnen bin, ihm selbst zu schreiben“ (gl. Letop. M. Slov. z. l. 1877 na str. 151). Manuskript, ki je nemško pisan, nahaja se deloma pri blatogradskeji, deloma pri celovškeji zapuščini. V tem spisu razpravlja Jarnik vprašanje, kako bi se naj ilirska sloga uresničila najprvo v slovniskem oziru. Bistrega uma pretresuje pisatelj sklanjalne in spregalne oblike in kaže, ktere so provincijalizmi in koliko je vzajemnega blaga; napósled terja, da prevzamejo vsi Ilirci kar je vkupnega, dialektične oblike pa morajo poginoti. Posebnega spomina vredna je ta razprava za Slovence, ker ona nam kaže, kako so razumeli ilirsko slogo Slovenci in kako si jo mislijo Hrvatje.

3. Med blatogradskimi listinami sta še dva rokopisa, isto tako pisana v nemškem jeziku. Enega bereš v „Kolo“-vem I. letniku (1842) na straneh 41—57 in ki mu je napis: „Obraz slovenskoga narečja u Koroškoj od U. J. z uvodom i opazkami od St. Vraza“; nadalje pa pesen „Ljubica“, tiskana v St. Vrazovej zbirki narodnih pesnij ilirskih na str. 188; v rokopisu jo je Jarnik preložil tudi na nemški jezik. Ako še

omenimo nekaj basnij, ki je nahajamo v blatogradskeji in celovškeji zapuščini, tiskanih v „Zber-i lepih ukov itd.“, našli smo čisto vse, kar se hrani rokopisne stvarine, ki je videla tiskarno.

† Dr. Stefan Kočevar.

(Narek.)

Ni Tebe več med živimi, preblagi prijatelj Krunoslave!

Tako smo bili poslovenili krstno ime Tvoje, ko smo pred šest in štiridesetimi leti na razvalinah Čeha, Leha-Meha grada vpričo brata Ljudevita prisegli — mi tedanji edini „Iliri iz Štajera“ — naimer Ti, brata Stanko, Oroslov in jaz, do smrti neutrudljivo delati za dušno prerojenje naroda jugoslovanskega.

In res preblagi Krunoslave! Ti si bil „gaudium nostrum et corona nostra“.

Bil si velik kot človek, velik kot rodoljub!

Skoro pol stoletja sem občeval s Teboj, a nisem opazil nikdar na Tebi nobene strasti, nobenega madeža. Fuisti anima candida. —

Jočejo se na Tvojem grobu otroci Tvoji, kterim si bil dober oče, stokajo bolniki, kterim si polajšaval težave bolezni, žalujejo prijatelji, kterim si bil sladka uteha.

Kder si se prikazal svojim prijaznim obličjem, razveselil si društvo, kder si izpregovoril svojo modro besedo, prepričal si in utišil nasprotna mnenja. Blag si bil človek!

Ko si ves utrujen prišel domú pozno v noči iz dalnih obhodov svojega poklica, vzbudila Te je revna mamka, da jej ozdraviš bolnega otroka, vzbudil Te je ubogi rokodelec, da mu rešiš tovaršico življenja, — brez gondranja si vstal, in ko si prišel do postelje bolnikove, bilo mu je že lažje: Tvoj ljubeznivi pogled, Tvoja tolažilna beseda ga je že okrepčala, in za svojo pomoč nisi mnogokrat druga dobil nego hvaležni: Bog plati! Tudi mene si pred dvajsetimi leti rešil smrtne bolezni, in tako imam za Bogom zahvaliti Tebi, ako še kaj koristim človečanstvu in ubogej domovini.

Velik si bil kot človek, pa tudi velik kot rodoljub. Sreča naroda slovenskega bila Ti je nad vse. Pol stoletja si ga dramil, budil, pomagal vzdržavati ga pri življenji. Daroval si mu svojo glavo in srce, daroval svoje premoženje, a nikdar se nisi potoževal. Dasiravno nisi pogostoma živel v najsijajnejših materijalnih razmerah, vendar si daroval in daroval, a ker dobrovoljnemu darovatelju vir blagoslova nikdar ne usahne, prerediti si kljubu velikej požrtvovalnosti pošteno sebe in svoje.

Od onih peterih našega „Rüttlibunda“ ostal sem jaz še edini na svetu. Preselil se je v boljši svet najpreje brat Stanko, za njim mojster naš Ljudevit, potem brat Oroslav, a zdaj je nemila smrt pobrala tudi Tebe, preblagi mi Krunoslave! Ne bode dolgo, da tudi jaz pridem za Vami. —

Ti pa preblagi brate Krunoslave! blagoslavljalj svoj narod iz nebeških višin, stopi pred prestol Vsemogočnega in prosi ga, da štiti in brani narod slovenski ter ohranjuje v njem složnost in edinost.

Kako se je vsakokrat Tvoje oko solzilo, kedar je nastal med rodoljubi kak razpor! —

Prosi, da bodo vsakega rodoljuba pri narodnem delu vodili čisti in nesebični nagibi. Moralični so bili prvi stavitelji narodnega doma, zato je božji blagoslov spremljal njih trude, moraličen in nesebičen značaj si tudi bil Ti, zato je bilo delovanje Tvoje tako uspešno.

Hudo borbo borimo dandanašnji z nasprotniki svojimi, a dosti je omahljivcev. O Krunoslave blagi! Tvoj duh stanoviti naj naudaja, navdušuje in okrepečuje narodne borilce! ¹

Davorin.

† Župnik Jožef Hašnik.

(Nekrolog.)

Nisem še bil dovršil vrstic v spomin preblagemu prijatelju in velikemu rodoljubu dr. Stefanu Kočevarju, ko mi telegrafski posel prinese novo žalostno naznanilo, da mi je 6. sušca umrl zopet blag prijatelj, zvest sin naroda slovenskega, veseli pesnik „Dobrovoljk“. Tudi on je še bil eden izmed narodnih vojakov takozvane stare garde. Narodil se je 8. sušca l. 1811. v Tribunjah na desnem bregu Drave nad Vozenico. Stariši njegovi so preje stanovali v fari sv. Martina nad Slovenjim Gradcem na prijaznem holmci nad Podgorjem, kjer se še zdaj pravi pri Ažnehu. To je rajnega pravo ime. V krstnih bukvah sv. Martina nad Slovenjim Gradcem, kjer je bil Hašnikov oče rojen, stoji Ašnih, v poročnih bukvah starotrške fare, kjer je rajnega župnika oče bil poročen, pa je ime pisano Asehnach. Rodbin z imeni: Ažnih, Ažnah, Ažneh, Ažnoh in Ažnuh je več v slovenjegraškeji dolini, in ljudstvo sploh ta imena izgovarja: Ažnah, Ažneh itd., ne pa Ašnah, Ašneh. Tribunjski gluhi župnik je pa pisal z aspiracijo, kakor je pohorska babica povedala,

¹ Obširen životopis dr. Stefana Kočevarja obljubil je č. g. Davorin Trstenjak pozneje priobčiti, za kar mu bodemo vsi Slovenci jako hvaležni.

Ured.

ter po nemškem načinu: H a s c h n i g. Rajni župnik mi je enkrat pravil, da je prišel, ko je bil kaplan pri sv. Martinu pri Slov. Gradci, njegov stric k njemu in mu rekel: E gospod Jožef, kako pa se Vi za Hašnika pišete, ker pa sva oče in jaz A ž n e h a !

Oče Jakob A ž n i h in mati Marjeta Breznik, rojena v starotrškeji fari, nista ravno bila bogata, oče si je s šivanjem zraven svojega malega posestva služil kruh, a ker je sedenje škodovalo njegovemu zdravju, začel je tržiti in teleta in drobnino kupovati za slovenjegraške mesarje. Ko je v Tribunjah tik crkve stari farovž na prodaj bil, kupil ga je Jakob A ž n i h in tam odprl trgovino z voli in strdjo. Skoro si je pomagal in še si zraven dve posestvi kupil. Neki mešetar iz Trsta ga je odrł za 12 parov volov, in neki žid iz Zemuna leta 1809. za 100 centov strdi; vrh tega je še očeta nesreča na Dravi zadela, ker so se enkrat tri čajke na Slapeh blizu Tribunj s čreslom naložene bile razbile, in tako je premoženje s pridom pridobljeno splavalo po vodi.

Na ime „Hasehnig“ dobil je naš rajni krstni list in tako se je pisal sam in so ga pisali njegovi učitelji po šolah, dokler ni prišel v bogoslovno semenišče, kjer se je domislil, da je Slovenec, in se začel pisati z bohoričico: H a š n i k.

Leta 1818. so ga oče v šolo dali, in sicer najpreje v Mahrenberg; razven kateheta Jožefa Poliča, kateri je katekizem v slovenskem jeziku učil, ni slišal naš Jožef nobene slovenske besede. Učitelj mu je bil nekov Josef Popek „Deutschböhmi“, kakor se je rad sam imenoval, a ni znal ne prav nemški, ne slovenski, ne „pemski“.

V jesen leta 1820. dajo ga oče v šolo v Šent-Martin nad Slovenjim Gradcem. Ondi je bil znani ponemčevalec Franc Tantscher, trd Nemec za učitelja, strog, oster paedagog. L. 1822. pošljejo ga oče v Maribor v tretji razred nemških šol, leta 1823. prišel je v prvo latinsko šolo pod znanim pedantom professorjem Cehom. Součenec mu je bil Stanko Vraz, stolni prošt dr. Lovro Vogrin in generalni konsul Rudolf baron Goedl-Lannoy. Peti in šesti razred je naš Jožef spravil pod strogim professorjem Riglerjem. Razven očetove hiše ni nikdar naš vrli rodoljub slišal slovenske besede, njegov bistri duh se je torej prijel z vso strastjo nemščine; on je prebiral pridno nemške pesnike in poskuševal sam v tem jeziku zlagati pesni in pripovedke spisovati.

V jesen leta 1829. prišel je Hašnik v Gradec na vseučilišče. Njegovi professorji so bili slavni Likavec iz filosofije, izvrstni zgodovinar Muchar iz filologije, pridni Arker iz mineralogije, strogi Knar iz matematike, ljubeznivi Hessler iz fysike in prijazni Hasler iz zgodovine, sami vrli učitelji in učenjaki.

Leta 1831. je bil naš pesnik sprejet v bogoslovno semenišče v Celovci. Tu se je spoznal z Valentinom Wiery-em, njegovim

součencem, poznejšim slavnim škofom krškim. Kmalu sta duhovita mladenca postala srčna prijatelja. Ustanovila sta skupaj v semenišči literarno društvo in poseben list, v kterega sta pisala, sevéda v nemškem jeziku, belletristične članke. Takrat je bil špiritual v semenišči slavni A. Slomšek; ta je prebiral sestavke bogoslovcev in opazil, da so Wieryevi in Hašnikovi najizvrstnejši. On nagovarja torej Hašnika, naj se poskuša tudi v slovenskem jeziku; naš vrli rodoljub stori to, in skoro je premagal vse težave v jeziku. V zbirki Ahaceljnovih pesnij najdete se (ako se ne motim) dve Hašnikovi pesni. Tudi je pisal homilije, kakor drugi učenci. Te je Slomšek popravljal in pod naslovom: „Evangeljska hrana“ na svetlo dal.

Dne 4. avgusta l. 1835. je bil v mašnika posvečen in je primiciral 6. septembra v Mahrenbergu. Prvega oktobra 1835 je šel za kaplana na Ljubno, pozneje še je služil kot kaplan pri Sv. Martinu nad Slovenjim Gradcem, v Sevnici pri Savi, leta 1842. v Rogatci, kjer sem se jaz prvokrat z njim seznanil, od ondod je prišel k sv. Jurju pod Tabrom, leta 1849. k sv. Martinu na Pohorji, in od tod 28. novembra istega leta za župnika v Trbovlje, kjer je župnikoval do 20. novembra 1868. Ko sem se jaz 1. oktobra l. 1868. preselil iz sv. Jurja pod Rifnikom, kraj južne železnice, na sosedno poniklansko faro, postal je Hašnik moj naslednik, in tako sva si bila do 14. septembra l. 1879. dobra soseda in zvesta prijatelja.

Kot kaplan rogaški je večkrat kaj nemških sestavkov spisal pod imenom Tribunski v graška časnika: Der Aufmerksame in Styria; večjidel je popisoval narodne pravljice in narodne običaje; v Trbovljah je izdal svoje pesni pod naslovom „Dobrovoljke“, pridno dopisaval v „Novice“ in „Zgodnjo Danico“.

Povsod pa je budil narod, razširjal knjige med ljudstvom, pri volitvah se poganjal za narodne volilce, podpiral narodna društva in živel v posebnij prijateljskej zvezi z dr. Bleiweisom, Blažem Potočnikom in dr. Kočevarjem. Potočnik in Kočevar bila sta homeopatha in tudi naš Hašnik, a to je še prijateljstvo tesneje sklepalo.

Rajni župnik je bil velik prijatelj cerkvene umetnosti; skrbel je za lepoto božjih hiš in povsod zaslužek dajal domačim slovenskim umetnikom. Te kratke vrstice naj ohranijo spomin skrbnega dušnega pastirja, vrlega rodoljuba in spretnega pesnika slovenskega!

Davorin Trstenjak.

Praktična metodika.

Sestavil in založil I. Lapajne, ravnatelj mešč. šole v Krškem.

Znani marljivi delavci na slovenskem šolskem polju g. I. Lapajne podal je slov. učiteljem novo knjigo, ki jim bode gotovo dobro došla. Na 142 straneh nam pisatelj v domačem jeziku razpravlja, kako je po najboljših in obče priznanih metodičnih načelih vse za ljudsko šolo predpisane predmete, razvèn verozakona, učiti, da jih bode polagoma se razvijajoči duh otroški lažje umel in si jih zapomnil. V obče se z g. pisateljem skoro povsem strinjamo, le tu in tam smo drugega mnenja. Tako nikako ne moremo pritrditi, kar pravi na str. 13., da namreč ni vsako branje v berilu tako, da bi se na njem otroci vadili tudi v čitanji. Mi bi rajši rekli, neobhodno potrebno je, da se otroci privadijo, vsako branje, bodi si kakeršno koli po obliki in vsebini, pravilno, zastopno in izrazno čitati. Celó neumljivo nam pa je, kako da je g. pisatelj sestavek o najimenoitnejšem učnem predmetu, o učnem jeziku, slovenščini, tako skréil. Po naših mislih bi se moral ta sestavek najmanj v tri dele ločiti, in sicer v čitanje, slovnico in vaje v spisih, kateri bi se morali prav temeljito in vsestransko razpravljati. Izpregovorivši o raznih načinih čitanja, bil bi lahko dodal metodična pravila, po katerih je učence od najnižje do najvišje stopnje neprestano napeljavati, da se izurijo v zastopnem, razločnem, izraznem in lepoglasnem čitanji. Slovnica spada radi svoje abstraktnosti med težje predmete v ljudske šoli, zato bi bilo kazalo, da bi bil obširneje razpravljaj, kako jo je mogoče najuspešneje učiti. Pa tudi s tem, kar nam o slovnici poduku na str. 19. pravi, nismo njegovih mislij. G. pisatelj trdi, da je otrokom še le potém povedati, kaj je razširjen stavek, kedar že poznajo prilastek, dopolnilo in prislov. Vsi ti pojmi pa delajo učencem mnogo težav, vzlasti na nižji in srednji stopnji, zato mislimo, da je zadosti, ako vedó učenci razširjene stavke ustno in pismeno izdelavati, dasi še posameznih delov stavka ne poznajo tako natančno. Zatorej se lahko takoj, ko učenci goli stavek poznajo, pové, da je vsak drugi stavek, imajoč po eno ali več pojasnij, razširjen ali podaljšan stavek. Tem potém je možno že v 2. šolskem letu o razširjenem stavku govoriti. Sploh bi pa moral ves slovnici poduk tako urejen biti, da postane učencu zvest voditelj in trdna podpora v lahkem, pravilnem in razločnem izraževanju njegovih mislij, bodi si v govoru, bodi si v spisu. — Spisje je zrcalo vsake šole, po spisih se takoj spozna, kolika je vrednost dotične šole. Zato bi bil g. pisatelj dobro ukrenol, ako bi bil o tem tako imenitnem, pa tudi jako težavnem predmetu obširneje izpregovoril ter pokazal pot, po katerem je najlažje učence tako daleč dovesti, da vedó svoje misli hitro in pravilno tudi v spisu izraževati. Pa tudi v tem, kar g. pisatelj o spisih sploh govori, nismo povsem njegovih mislij, temveč terjamo mnogo več. Tako pravi na str. 19., da se naj še le v tretjem šolskem letu začenjajo proste naloge izdelavati; mi bi rekli, prej ko slej naj se to zahteva, najkasneje v 2. šolskem letu. Učilnica, v kateri nimajo otroci v 2. šolskem letu spisnih zvezkov, gotovo ni najboljša. Trditvi, da se ne more od učencev več terjati nego „popisi“ in „pripovedi“, le toliko priglašamo, kolikor je mogoče tudi druge jako različne spise pod tema pojmomama umevati. Mi namreč mislimo, učenci se naj poskušajo v različnih spisnih oblikah, in vémo tudi po skušnj, da se dajo najlepší uspehi doseči, ako se je mladina ves čas šolskega obiskovanja v tem pridno vadila. Jako imenitno je, da zvedó učenci nekaj malega tudi o najimenoitnejših zastopnikih slovenskega slovstva, zato bi se bilo ob konci sestavka vsaj lahko na to opozorilo.

V sestavku o zemljepisji natisnena je slika „Ljutomer“ kot zgled. Ta slika je sicer dobra, vendar se nam dozdeva, da je gledé na svoj namen prenapolnjena s po-

drobnostmi. Gotovo ne bode nihče tako pedantičen, da bi terjal od otrok, da vedó velikost njiv, travnikov, vinogradov itd. v številkah imenovati; tudi je sedaj nova mera že toliko prevladala, da se v knjigi skoro izključljivo rabi. Jako imenitno je pa učence že pri domovinoslovji opozarjati, kako močno upliva narava posameznih krajev na vse človeško bitje.

V zgodovinskem delu se g. pisatelj izpodtika nad branjem „Belizara“ v II. Berilu, češ da ni resnično. Mi pa mislimo, da malo dé, je li branje istinito ali ne, gotovo pa je kakor po tendenci tako po obliki eno najlepših in jako pripravnih, da zvedó po njem otroci že na srednjej stopnji, kako je čisto in nesebično domoljubje! Karol Veliki je res imenitna zgodovinska oseba, pa našim slovenskim otrokom zadostuje, ako le nekoliko o njem zvedó; sicer pa lahko vsak, komur Berilo premalo ponuja, iz svojega nekaj doda. Želeti bi pa bilo, da bi bil g. pisatelj tudi izpregovoril o tolikanj imenitnih slikah iz domačega življenja, po katerih edinih je mogoče učencem pokazati, da človeške kreposti, kakor hrabrost, poštenje, človekoljubje, domoljubje itd. niso samo najti v krogih, večini učencev nedosegljivih, temveč da se vse te lastnosti nahajajo tudi v revnej hiši, a zategadel niso nič manj vredne! Pri prirodopisu in prirodoslovji podavajo se nam v obče veljavna načela; le v slikah bi bili nekoliko bolj izbirčni. Pohvale vreden je dodatek o človeškem telesu, a v metodiko prav za prav ne spada. V sestavku o računstvu bi se nam bilo lahko povedalo, kako izvrstno je računanje s paličkami pri prvencih. Tudi mislimo, da mora že pri prvencih ustno in pismeno računanje segati iz roke v roko. Gledé množilke ali poštevanka je res potreba, da se nazorno učencem pojasni, nič manj potrebno je pa tudi, da si jo mehanično zapomnijo, kar se zgodi, ako jo po starej navadi neprestano vsi vkup ponavljajo. Da je pri risanju tako malo uspehov zasledovati, kakor toži g. pisatelj, temu je morebiti tudi to nekaj krivo, ker si gledé metodike in tudi gledé gradiva niso vsi edini. Pri lepopisji bi se bilo lahko omenilo, kako napačno in dolgočasno je učenje po predpisih, ktere imajo učenci pred seboj ali pa na tabli, ter jih uro za uro mehanično prepisujejo. Malokteri učence se tem pōtem svojstev lepopisja zaveda, temveč navadno po svoje črke prestvarja in prenareja. Lepopisni uk naj ne bode samo genetičen, temveč tudi nazoren in izobrazevalen; le-to pa je, ako se v vsakej lepopisnej uri delajo uzorni predpisi na tablo ter se v vseh svojih delih dovolj pojasnjujejo. Le tako se bodo učenci čistega, zavednega in lepega pisanja privadili.

Sicer pa radi pripoznavamo, da je knjiga kljubu tem malenkostim dobro rabljiva in jo tudi prav gorko vsemi učiteljem, pa tudi drugim prijateljem šole priporočamo; nadejamo se, da najde v njej vsak, ako ne vsega — in v kterej knjigi je vse? — vsaj nekaj, kar mu bode ugajalo.

F. P.

Poročilo o srbskej književnosti.

I.

Slovenec, znajočemu srbski in zanimajočemu se za srbsko literaturo, je jako težko doznati za novejšje proizvode, in zategadel so poročila o srbskej književnosti kolikor toliko koristna. Začnimo z leposlovno literaturo. Velevažna knjiga je gotovo deseti zvezek zbirke: „Pevanija Zmaj Jovana Jovanovića“. V tem zvezku natisnjeni so „Gjulići“ in nektare druge pesni, ki se niso v prejšnjih zvezkih uvrstile. Zmaja hvaliti bilo bi baš tako smešno, kakor če začne kdo hvaliti našega Prešerna. Vsak,

kdor koli kaj vé o srbskej literaturi, pozná Jovanovića, največjega pesnika srbskega. To je zadnji zvezek njegovih „Pevanij“ in veljá 65 kr.

Druga isto tako važna literarna prikazen je knjiga „Pripovijesti Stjepana Mitrova Ljubiše“, u Pančevu 1882. 8°. Str. 386. To je prvo popolno izdanje Ljubišinih črnogorskih in hercegovskih povestij, ktere so biser novejše srbske leposlovne literature, a bile so pa do zdaj raztresene po raznih časopisih. V tej knjigi natisnene so razven popisa Boke kotorske še sledeče povesti: Kašnjom Macdomac, Skoči djevojka, Šćepan mali, Prodaja patrijara Brkića, Pop Andrović novi Obilić, Kragja i prekragja zvona, Prokleti Kam, Gorde ili kako Crnogorci ljube, Sud dobrih ljudi. — Vse osebe, ki v teh pripovedkah nastopajo, so uprav tipične, a jezik Ljubišinovih pripovedij je tako krasen, kakor ga le v večno lepih srbskih narodnih pesnih nahajamo. Životopis in karakteristika Ljubišina razložena in opisana je v uvodu. Cena 1 gld. 20 kr.

Kot tretje važno literarno prikazen zabeležim naj izdanje vseh spisov Gjure Jakšića, znamenitega pisatelja in slikarja srbskega. Do sedaj izšle so tri knjige, v prvih dveh priobčene so pesni — lirске i epske — a v tretjej pripovedi. Kedar izidejo vsi spisi Jakšićevi, govorili bomo o njih in o njem obširnejše, zdaj le ná-nje opozorujemo slovensko občinstvo.

Imé Milorada Šapčanina je dobro znano in on spada med najboljše živeče pisatelje srbske. V knjigarni A. Purića v Belem Gradu izdal je nedavno popolno zbirko svojih pesnij z naslovom: „Vihari i žubori“. Cena 1 gld.

Dragutin J. Ilić izdal je svoje dramo v petih dejanjih „Kralj Vukašin“. Ta drama igrala se je že na gledališču v Belem Gradu in sicer s krasnim uspehom, a „Matica Srpska“ prisodila jej je 300 gld. nagrade.

Uzorna knjigarna „braće Jovanovića u Pančevu“ izdala je že nad 50 zvezkov svoje narodne biblioteke, a v zadnjih sešitkih čitamo tudi epsko pesen slavnega pesnika in vladike crnogorskega Petra Petrovića Njeguša: „Slobodijada“.

Važna dela iz znanstvene literature so sledeča: „Srbi u Ugarskoj, njihova povesnica, povlastice, crkve i politično i društveno stanje. U dve knjige. S francuskoga od Emila Pika preveo i dopunio dr. Stevan Pavlović. (Tej knjigi prisodila je „Matica Srpska“ 300 gld. nagrade.) Emil Pikó je med Francozi na vrlo dobrem glasu, a tudi srbske novine pišeó o tej knjigi izražujejo se vseskozi jako pohvalno. Za zgodovino srbsko je posebne važnosti zbirka, ki jo je izdalo srbsko učeno društvo z naslovom: „Istorijski spomenici južnih Slovena i okolnih naroda, iz italijanskih arhiva i biblioteka ispisao Vićentije Makušev, redovni profesor u sveučilištu varšavskom“. — Prvo knjigo te zbirke izdal je učeni profesor že l. 1874. v Varšavi; v tej knjigi priobčuje Makušev zgodovinske spomenike zbrane v Genovi, Mantovi, Milanu, Palermu in Turinu.

Srbske novine javljajo, da je izšla sledeča knjiga: Iz srpske istorije županijskog vremena kralj arhontije dukljanske (zeltске) Vladimir II. od god. 1101—1113. Napisao P. S. Srećković. Kake vrednosti je ta spis, ni poročevalcu mogoče reči, ker se mu do zdaj še ni posrečilo knjige v roke dobiti.

Veliko in za vse slovanske pravnike posebej jako važno delo izide skoro v Sremskih Karlovcih. Delo to je: Crkveno pravo pravoslavne crkve. Napisao dr. Emilijan pl. Radić, protosingjel i profesor u Sr. Karlovcima. Knjiga bode obsegala nad 40 tiskanih pol, a pisana je povsem objektivno. Želeli bi, da nam kateri izmed naših juristov najvažnejše točke iz tega dela v „Pravniku“ priobči in razjasni. — Marsiktera stvar bila bi vredna, da se o njej na tem mestu kaka besedica izpregovori; toda za danes naj bode dovolj. Nihče naj pa ne reče: tu se vse zgoli hvali. Kaj pa naj človek stori nego hvali, ako že naprej ukrene samó o dobrih knjigah poročati! A. K.

Drobnosti.

† **Šolski nadzornik Janez Šolar.** Dne 22. februarja v četrtek nam je v Zadru nemila smrt pokosila delavnega in vztrajnega rodoljuba, šolskega nadzornika Janeza Šolarja. Ta vrli mož se je rodil v Kropi dne 27. avg. l. 1827. Latinske šole je obiskaval v Novem mestu, bogoslovje pa v Ljubljani, kjer je bil l. 1850. za mašnika posvečen. S prva je bil v Radoljici beneficiat in vzgojevalec pri grofu Thurnu, nato pa domači odgojitelj pri tedanjem namestniku kranjske dežele, pri grofu Chorrinskem. L. 1852. je začel kot supplant učiti na gymn. ljubljanskej, pripravljajoč se ob enem za učiteljsko preskušnjo. Dovršivši prvo preskušnjo iz klasičnih jezikov za gymn. prišel je l. 1854. za pravega učitelja v Celje, in od tod l. 1857. v Gorico, potem ko je dopolnil skušnje za višjo gymn. Iz Gorice je bil premeščen v Ljubljano l. 1867., ter je postal l. 1871. pod Hohenwartovim ministerstvom c. kr. deželni šolski nadzornik za srednje šole na Kranjskem. To službo je opravljal med svojimi rojaki, dokler ga niso poslali l. 1879. v enakej službi v Zader v Dalmacijo, kjer zdaj tudi njegovo truplo v miru počivlje.

Rajni ni bil samo razumen paedagog, temveč tudi mož, ki je deloval na znanstvenem polju, osobito v slovenskem jezikoslovju. Že l. 1858. je izdal v poročilu goriske gymn.: „Die Tempora und Modi im Slovenischen mit Rücksicht auf das Deutsche und die classischen Sprachen“. V poročilu ljubljanske gymn. od l. 1868. beremo njegovo: „Besedoslovje, kako se je začelo in kak napredek je do sedaj storilo“. L. 1869. je spisal: „O besednih pomenih“ in deloval v tem času kakor tudi pozneje kot odbornik „Matice slovenske“. Kot nadzornik zložil je l. 1873. z veliko marljivostjo knjigo: „Deutsch-Slovenisches Wörterbuch“ za prof. K. A. Madiere nemški berili za I. in II. razred srednjih šol.

Za šole na Kranjskem je rajni mnogo in mnogo storil. On je uravnal prvi slovenske paralelke po ministerskih določbah in se ustavljal vztrajno, da se niso podeljene koncesije pozneje popolnoma odvzele. Ali naposled so ga le protivni življi izpodrineli iz njegove prelube domovine, in moral je v Zader k dalmatinskim bratom, kjer je pa tudi začel vpeljavati hrvatsko-srbski kot učni jezik v srednje šole namesto dosedanjega italijanskega. Sredi tega delovanja ga je pa zadela kruta smrt. Na njegovem grobu ne žalujejo samo prijatelji šolstva in narodne prosvete na Slovenskem in Dalmatinskem, temveč ves jugoslovanski narod, ki vé ceniti in čislati vztrajne rodoljube! Blag mu spomin!

† **Andrej Gollmayr.** Prevzvišeni in milostljivi goriški knezo-nadškof in metropolit v ilirskem kraljestvu, prečastiti gospod Andrej Gollmayr, umrl je v soboto dne 17. marca po kratkej bolezni v 85. letu svoje starosti. Rajni bil je dober pastir svojeji čedi. Bog mu daj večni mir!

Narodna biblioteka. 1. in 2. snopič. „Kranjska Čbelica“. Na svitlobo dal M. Kastelic. Prve in druge bukvice. Za tisek priredil R. Perušek. Novomesto 1883. Natisnil in založil J. Krajec. Str. 82 in 77 v 16°. Cena à 15 kr. — Po primeru srbske in hrvatske „Narodne biblioteke“ in nemške „Universalbibliothek“ začel je podjetni g. J. Krajec, tiskar in založnik v Novem mestu, izdajati slovensko „Narodno biblioteko“. Prvi in drugi zvezek nam donašata „Kranjske Čbelice“ 1. in 2. bukvice. Najprej pride vseh petero zvezkov „Kr. Čbelice“ na vrsto, potem pa druga izvirna in prevedena dela, kakor tudi znameniti, že tiskani proizvodi, ki se pa v knjigotrštvu več ne nahajajo. Zvezki, po 5—6 pol obširni, sledijo v primernih presledkih in vsak velja le 15 kr. — To je na kratko načrt važnemu podjetju, ki ni le slovenskej intelligenci, temveč vsemu čitajočemu slov. narodu namenjeno. Vsak, ki mu je pri sreci lepo in

koristno čitanje, naj seže po tej biblioteki; komur je pa do tega, da podpira naše narodno slovstvo, naj pa širi to podjetje v svojem krogu, da prehitro ne zamrè. Kajti le slovenske mladosti na književnem polju imeli bi se zahvaliti, ako bi se moralo izdajanje te cene biblioteke ustaviti. — Prvemu zvezku je preskrbel g. R. Perušek jako primèren uvod, v katerem nam slika epohalno važnost „Kr. Čbelice“ v našem slovstvu. Nató sledi nekaj értic o pesnikih, ki so pisali v „Kr. Čb.“ Vseh je 12, med temi je devet duhovnikov, kar nam svedoči, da je ta stan že od nekdaj na probujenji in procvetu naše lepe književnosti vztrajno in marljivo deloval. Med pesniki se pa tudi nahaja dr. Fr. Prešèren, ki je v Kr. Čb. mnogo svojih divnih proizvodov objavil; na pr. v 1. zv. Slovo od mladosti, Povodnji mož, Lenora; v 2. zv. štirje soneti, Hèere svet, Nova pisarija. — Krajčeva biblioteka je torej velike podpore vredna. Slovenci sežite po njej!

„Jour-fixe“-Marš za glasovir, vglasbil in slavnemu literarno-zabavnemu klubu v Ljubljani poklonil Viktor Parma. — Tako se imenuje prav mikavna, na domače napere spominjajoča skladba. Ona je v jako priprostem slogu zložena, tako da jo vsak, tudi manj spreten igralec lahko igra. Ker je delo nadarjenega mladega skladatelja založila „Glasbena Matica“, priporoča se že ono tudi po tem sl. občinstvu. Cena je skladbi 40 kr. s poštnino vred ter se dobiva razven pri „Glasbeni Matici“ tudi pri J. Giontiniji v Ljubljani.

Univerzalna biblioteka. Svezak I. Pjesme u prozi J. S. Turgenjeva s ruskoga preveo E. Matić. Ciena 12 nvč. Zagreb. Naklada „Hrvatske knjižare“ G. Grünhuta. 1883. Str. 79 v 16°. — G. Grünhut, izdajatelj „Hrvatske Vile“ osnoval je „Univerzalno biblioteko“ po najnižjej ceni. Ona bode hrvatskim čitateljem donasala najveljavnejše proizvode ruske, francoske, angleške in italijanske književnosti, a razven tega tudi dobre, netiskane plodove hrvatskih pisateljev. Tako nam podaje prvi zvezek „Pjesmi u prozi“ J. S. Turgenjeva s kratkim predgovorom g. E. Matića. Vsak 15. dan izide zvezek od 4—6 pol in velja 12 novč. S tem opozorimo Slovence na to lepo podjetje!

Slavonien vom X. bis zum XIII. Jahrhundert. Nach dem Kroatischen des Prof. Vjekoslav Klaić von Dr. Ivan v. Bojničić. Agram. Druck von Ign. Granitz & Comp. 1882. Str. 51 v 8°. — Ta knjižica je prevod one razprave, ktero je naš marljivi sodelavec g. prof. J. Steklasa v drugem snopiči tega lista str. 115 čitateljem naznanil. Nemiški ta prevod prinašala je „Agramer Zeitung“ v podlistkih. Mi odobrujemo to početje, kajti le na ta način se Nemci najprej seznanijo s hrvatsko zgodovino, kakor jo učijo domači zgodovinoslovci.

Narodne satirično-zanimljive podrugáčice. Skupio ih po Boki kotorskoj, Crnoj gori, Dalmaciji a najviše po Hercegovini Vuk vitez Vrčević. VIII. 148. Cena 65 kr. To delo izdala je knjigarna Dragotina Pretner-a v Dubrovniku kot X. zvezek svoje „Narodne biblioteke“. Rajni Vuk Vrčević poznal je vrlo dobro običaje južnih Slavanov, sosebno pa Hercegovcev, ker je tam več let bival kot avstrijski konsul.

Taras Bulba. Povest od H. Gogola. Prevel H. Bončov. Srédec. 1882. Str. 113, 8°. Od „Bulgarskega književnega društva“ v Sofiji došla nam je povest znamenitega ruskega pisatelja, H. Gogola, v bulgarskem prevodu. Prelagatelj H. Bončov podal nam je tudi kratek uvod z životopisom pisateljevim na str. 3—13. Veselo znamenje je to, da se začenjajo dela ruska tako pridno preajati v druge slovanske jezike. Tudi pri Slovencih se hrani, kakor vemo, več prevedenih ruskih del v rokopisu, a obžalujemo le, da ne pridejo na svetlo. Zdi se nam, da se naše občinstvo za take prevode premalo zanima, ali oni so velike važnosti za razvitek našega narodnega mišljenja in značaja!

Biblioteka za povijest Dalmatinsku upravljena od J. Gelčiča. Svezak XXI—XXII. — Vsak mesec prideta dva zvezka na 3—4 polah na svetlo. Cena je 4 gld. 50 kr. za celo leto. Delo založuje tiskarnica Joza Flori v Dubrovniku. Na prvih 8 polah nahajamo v italijanskem jeziku med drugimi: *Colonie di Slavi di Dalmazia in Istria*, di E. Nicolich. Giovanni Augusto Kaznačić. Cenno necrologico, in še mnogo drugega zgodovinskega gradiva.

Reiseskizzen aus Indien. Von Herrn und Frau Wereschagin. I. Bändchen: Ost-Himalaja. Mit Illustrationen. Leipzig, Tauber. 1882. — Nemci se radi pobahajo s tem, da so oni pre najbolj zmožni po svojej gibčnosti posredovati med narodi in se celo udomačiti v tujem življi. Pripoznati pa se mora, da so oni za raziskavanje orientalskih jezikov mnogo mnogo storili, da si niso po svojej zemljepisnej legi v prvej vrsti prisiljeni — pečati se s tamošnjimi razmerami. Ustanovili so društvo: *Deutsche Morgenländische Gesellschaft*, ki ima po vsem svetu 1028 udov, v Avstriji 31, zanimajočih se za znanstveno raziskovanje jutrovnih jezikov. Če ne v prvej vrsti iz materijalnega, vsaj iz idealnega ozira je potrebno, da se Slovani, za Indi najmnogobrojnější indo-evropski narod, začno zanimati za „lepo indijsko deželo“, kakor jo imenujejo naše narodne pesni.

Vsemu omikanemu svetu je znano ime Vereščagin, odkar je nedavno po svetovnih mestih svoje genialne umotvore v slikarji razkazoval. Že zaraditega mora biti zanimivo slišati, kaj pripovedujeta Vereščagin in Vereščaginica o svojih potovanjih po onih silnih gorah. V tem slučaju se ne morem pokoriti zahtevam, ki se včasih stavijo, da bi slovenski leposloven list ne smel prinašati kake prestave. Zaradi vsebine in oblike hočem slovenskemu občinstvu v enem prihodnjih listov „Kresovih“ podati drugo poglavje prve knjige. Za danes samo to naznanilo!

K. Glaser.

Durch Sibirien. V lanskega „Kresovega“ letnika 5. snopiči str. 278. omenjena knjiga angleškega duhovnika Henry Lansdella: „Through Siberia“ izšla je v nemškem prevodu pod napisom: „Durch Sibirien. Von W. Müldemann. Bei H. Costenoble. Jena, 1882“.

A. M. Slomšek v českej prestavi. František Klíma, česki pisatelj in župnik v Krasni je že več Slomškovih del iz slovenščine v češčino prestavil. Glasijo se pa ti spisi tako-le:

1. Anton Slomšek-ovy Homilie na epístoly roku cirkevniho. Ze slovinského na jazyk český přeložil Fr. Klíma. Tiskem akciové moravské knihtiskárny. V Brně „Škola Božského Srdce Páně“ 1877—78. vel. 8° v 3 delih.

2. Anton Slomšek-ovy Homilie na evandělía roku cirkevniho. Ze slovinského na jazyk český přeložil Fr. Klíma, farář v Krásné. V Brně. Tiskem Viléma Burkarta. Nakladem „Školy B. S. P.“ 1880. vel. 8°. (III) — 267 — (I) stran.

3. Kázání na slavnosti některých svatých a světic. Napsal původně Anton Martin Slomšek, biskup Labutský. Ze slovinského na český jazyk převedl František Klíma, farář v Krásné. V Brně. Tiskem a nákladem knihtiskárny benediktinské. 1882. vel. 8°. 50 stranij.

in 4. še njegov životopis: Antonín Martin Slomšek, knížebiskup Lavantský, přísežný apoštolské stolice, měšťan Římský. Jeho život a apoštolská činnost. Ze spisu slovinského Františka Kosara přeložil Fr. Klíma, farář v Krásné. V Brně. Tiskem a nákladem knihtiskárny benediktinské. 1882. v vel. 8°. 34 stranij. Dr. F. S.

Briecius Preprost. Štajerski Slovenci imajo mnogo imenitnih mož v starejšem in novejšem veku, kateri so se odlikovali ne samo v visokih svojih državnih in crkvenih službah, marveč tudi kot pisatelji v latinskem, nemškem in slovenskem jeziku. „Književna zgodovina štajerskih Slovencev“, spisana po našem učenem rojaku g. prof. Ivanu

Macunu, katero že težko pričakujemo, bode Slovence seznanila z marsikterim do zdaj še neznanim slavnim rojakom. Jaz pa predstavim tukaj častitlim čitateljem Kresovim zopet enega rojaka, kateri je bil po celem našem cesarstvu na glasu, in sicer Brikeija Preprostega. Pozabljivosti ga je rešil pisatelj L. Fischer v svoji knjigi: *Notitiae urbis Vienensis*. Supl. III. pag. 31 seq. Po Fischerovem poročilu je Brikeij Preprost bil rojen v celjski okolici; kdaj se je bil narodil, ni mogoče dognati, bržkone v drugi četrti petnajstega stoletja. Bil je magister liberalium artium, doctor theologiae in lector theologicus na collegiji sv. Miklavža v Beči, trikrat (1480, 1491 in 1497) rector magnificus dunajskega vseučilišča (Conspect. Histor. univers. Vien. Catalog. Rectorum acad. pag. 52 seq) in osemkrat dekan teologične fakultete; v tej svoji službi je ustanovil nekoliko stipendij v takozvanej: Bursa agni, ki se je z dvorno resolucijo dno. 15. sept. 1784 začela imenovati: „Briceianisch-Ramingische Stiftung“. Leta 1492. je postal Domcantor, katero službo je opravljal skozi devet let. Leta 1493. je imel na cesarja Maksimilijana I., ko je ta kot rimski kralj slovesno v mesto Dunaj stopil, slovesen nagovor, v katerem je med drugim kralja prosil, naj stare privilegije vseučiliščne potrdi. Bil je tudi učen pisatelj, in c. kr. dvorska biblioteka hrani njegov komentar o Ciceronovej Rhetoriki. (Glej Mich. Denis, die Merkwürdigkeiten der k. k. Garellischen Bibliothek Wien 1786, str. 195. Umrli je 29. novembra 1505).

D. Trstenjak.

Andreja Perlaha (Andreas Perlachius, Stirus Wittscheimensis, iz Svičine nad Mariborom) sem že omenil. Ta slavni štajerski Slovenec je bil „doctor medicinae“, leta 1539. rector magnificus dunajskega vseučilišča, in pozneje načelnik konsistorija. Ustanovil je za medicince poseben stipendij. Skozi 34 let je bil professor mathematicum. Med njegovimi spisi so znani:

1. *Ephemerides pro anno Domini 1529 cum configurationibus et habitudinibus Planetarum inter se et cum stellis fixis insignioribus.*

2. *Idem pro anno 1531.*

3. *Usus Almanach seu Ephemeridum ex commentario Georgii Tansteter Colimittii praeceptoris sui decerpti.*

4. *Commentaria Ephemeridum ad usum studiosorum descripta.* Viennae 1551.

Več o tem slavnem možu nahaja se v Denisovej knjigi: *Buchdruckergeschichte* str. 172. 189. 238. 351. 355. 465. 471. 629., in v istega pisatelja knjigi: *Merkwürdigkeiten der k. k. Garellischen Bibliothek* str. 269.

V cerkvi sv. Stefana na Dunaji pokopan dobil je od svojega prijatelja Filipa Gundela sledeči grobni napis:

D. O. M. Andreae Perlachio, Styro, summae eruditionis Mathematico et Medico, pietate, moribus et ingenio integerrimo hic sito, qui vixit annos 60. mens. 7. dies 24. decessit 11. Junii anno Christi 1551. —

Še drugega štajerskega Slovenca naj omenim, in sicer Matije Lubana. Kakor iz Ederovega Catalog. Rector. zvem, bil je „Mathias Lubanus“ rodом Celjan — Ciliensis Stirus, in leta 1574. rector Universit. Vienensis nec non primarius Physicae professor. Kdor kaj več o njem najde, naj pribeži v našem časopisu.

D. Trstenjak.

Popravek: V 3. številu na 132. str. beri v 3. vrsti drugega soneta: „Domovje, na oltarje dali tvoje“ nam. „na oltar podali tvoje“.

Listnica uredništva: F. K. Cornix. Prejeli oba spisa, a ne moremo porabiti. — G. pisatelj in založnik prosimo, naj nam nemudoma svoja nova dela na ogled pošiljajo, da jih o pravem času v listu naznanimo. Tudi cena naj se knjigam dostavlja.

Izdaje, založuje in tiska tiskarna družbe sv. Mohorja v Celovci.

Odgovorni urednik: Dr. Jakob Sket.